

Treball de Fi de Grau

Títol

Autoria

Professorat tutor

Grau

Tipus de TFG

Data

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Castellà:

Anglès:

Autoria:

**Professorat
tutor:**

Curs:

Grau:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès:

Berto Sagrera

**Radiografia de la urbanització i la globalització a Barcelona:
Els reptes que enfronta una Ciutat Global**

Radiografia de la urbanització i la globalització a Barcelona:
Els reptes que enfronta una Ciutat Global

ÍNDEX

Barcelona: Una Ciutat Global	05
Bibliografia	15
1. Ciutat en venda: el segrest de l'habitatge	17
2. Una 'nova' indústria: la tecnologia com agent gentrificador	27
3. 'Smart Regulation': plataformes de precarització i expulsió	35
4. Sense futur: pobresa energètica i canvi climàtic	45
Referències	51
Epíleg	57
Agraïments	58

“Tan sols quan s’entengui que els qui construeixen i mantenen la vida urbana tenen un dret primordial a allò que s’ha produït, i que una de les seves reivindicacions és el dret inalienable a adequar la ciutat als seus desitjos més íntims, arribarem a una política d’allò urbà que tingui sentit. Lefebvre semblava dir: «Inclús si la vella ciutat ha mort, llarga vida a la ciutat!»”

David Harvey

Barcelona: una Ciutat Global

El segle XXI serà el segle de les ciutats. Actualment, més del 55% de la població mundial ja viu en zones urbanes. Un percentatge que es tradueix en uns 3.900 milions de persones que ocupen entre un 1% i un 3% de la superfície total del planeta. Es preveu que en trenta anys el nombre de persones en ciutats s'incrementi fins a superar el 65% del volum de població total, mentre que l'espai necessari per tota aquesta gent arribi al 5%. Així, els habitants de zones urbanes s'hauran multiplicat per nou en cent anys: dels 700 milions registrats l'any 1950 fins als 3.600 milions que es preveuen per 2050¹. Aquest augment del nombre de persones a les ciutats (i de l'espai que ocupen) és el que coneixem com a procés d'urbanització. Un procés que l'ideòleg de l'Eixample de Barcelona, Ildefons Cerdà, va definir fa molts anys a la seva *Teoría General de la Urbanización* (1867, Imprenta Española) com "l'acte de convertir en urbs un camp obert o lliure". Així i tot, Cerdà no tan sols va utilitzar el terme urbanització per "indicar qualsevol acte que tendeixi a agrupar l'edificació i a regularitzar el seu funcionament en el grup ja format, sinó també en el conjunt de principis, doctrines i regles que s'han d'aplicar, per a què l'edificació i el seu agrupament, lluny de comprimir, desvirtuar i corrompre les facultats físiques, morals i intel·lectuals de l'home social, serveixin per fomentar el seu desenvolupament i rigor i per fer créixer el benestar individual, la suma dels quals forma la felicitat pública" (Cerdà, 1867:30).

Tot aquest procés d'urbanització de la demografia i la geografia ve acompanyat d'un factor econòmic molt marcat. Avui ja ens trobem que el pes de l'activitat de les ciutats sobre el Producte Interior Brut (PIB) del planeta es xifra en un 80%. Però és que, a sobre, més de tres cinques parts d'aquest enriquiment es deu actualment al sector serveis. Un sector enfortit per la globalització, per la qual la Unesco creu que la millor definició possible és la d'un procés multidimensional amb

¹ En aquest capítol, totes les dades sobre ciutats s'extreuen de la següent obra: Gardner, G.; Prugh, T. & Renner, M. (dir.) (2016). *La situación del mundo 2016: Ciudades sostenibles*. Madrid/Barcelona, Espanya: Fuhem Ecosocial/Icaria

diferents característiques²: per una banda, l'acceptació d'un seguit de regles econòmiques per part de tot el planeta, dissenyades per maximitzar els beneficis i la productivitat mitjançant la universalització dels mercats i de la producció, amb el que s'obté el suport dels Estats (interessats a fer l'economia nacional quelcom més productiu i competitiu); per una altra banda, la innovació tecnològica (així com un canvi organitzatiu centrat en la flexibilització i l'adaptabilitat) amb la que s'aconsegueix l'expansió d'una forma específica d'organització social en la informació com la principal font de productivitat i poder. Però tot això comporta un seguit d'efectes negatius, com ara la reducció de l'Estat del benestar, la privatització dels serveis socials, la flexibilització de les relacions laborals, el debilitament dels sindicats, la transferència de facto del control dels instruments reguladors de l'economia nacional a les organitzacions transnacionals, la fixació dels tipus d'interès i la política fiscal i/o la disseminació dels valors culturals comuns i la tornada tant dels nacionalismes com dels conflictes culturals i socials.

Ambdós conceptes definits viuen en simbiosi sota una nova unitat espacial: l'anomenada Ciutat Global, encunyada per Saskia Sassen en el seu llibre *The Global City: New York, London, Tokyo* (1991, Princeton University Press)³. D'aquest text s'extreu la idea que arran de la globalització i al constant creixement de la urbanització s'ha produït una concentració del poder econòmic en determinades zones urbanes, des de les quals es té un efecte directe i tangible en els assumptes mundials. Aquestes zones urbanes són les Ciutats Globals, els centres neuràlgics de la nova economia mundial i focus d'atractivitat per les principals xarxes de telecomunicacions, per les seus de les principals institucions financeres i pels principals centres de poder mundial. Així i tot, l'autora qüestiona l'esmentada universalització (o tendència descentralitzadora) de la globalització, ja que la dispersió geogràfica de les activitats econòmiques que la marquen és un factor clau

² La Unesco recull la definició en anglès proposada en el següent article: Urzúa, R. (2000). "International Migration, Social Science, and Public Policy". *International Social Science Journal*, vol. 52, núm. 165, pàg. 421-429. Recuperat de:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-2451.00270>

³ Aquí s'ha consultat la segona edició de l'obra original en anglès: Sassen, S. (2001). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press

que nodreix el creixement i la importància de les funcions de gestió central que s'acumulen a la Ciutat Global. Aquestes funcionalitats esdevenen tan complexes que les grans corporacions globals les han de subcontractar. Així, les empreses especialitzades en serveis per portar-les a terme esdevenen un altre espai clau en l'organització d'aquests nous nuclis urbans. Aleshores, la Ciutat Global és un lloc de producció per les principals indústries de serveis i d'informació més complexes dels nostres temps. Això emfatitza que el sector clau que determina les clares avantatges com a lloc de producció de l'urbs és el sector de serveis especialitzats que per necessitat no funcionen en xarxes complexes amb altres empreses. Llavors, les empreses de serveis especialitzats han d'oferir un servei global, el que s'ha traduït en la creació d'una xarxa global de filials. Com a resultat, s'han enfortit les xarxes de transaccions i les xarxes transnacionals que donen forma a la Ciutat Global. Però l'emergència d'aquest nou tipus d'urbs no es tradueix en cap cas en la desaparició dels Estats. És a dir, que "tot i que les ciutats i les regions urbanes estan reemplaçant aparentment les economies nacionals com les unitats geogràfiques òptimes per l'acumulació de capital, la geografia del capitalisme postfordista no pot ser reduïda a la jerarquia global de nodes urbans, les economies regionals, les xarxes urbanes o a les zones perifèriques marginalitzades o excloses". Per tant, "l'actual ronda de reestructuració geoeconòmica està reconfigurant l'organització territorial dels Estats nacionals més que erosionant-la, per crear un capitalisme ciutat-cèntric desproveït d'una territorialitat estatal. Els Estats nacionals estan sent reescalats i reterritorialitzats en conjunció amb els processos de formació de ciutats globals, i les resultants configuracions 'glocalitzades' de l'espai de l'Estat nacional són arenes clau i catalitzadores d'integració geoeconòmica" (Brenner, 2003:10-11).

El sorgiment d'aquest nou tipus d'urbs té lloc amb la reconfiguració radical de l'organització del capitalisme des de la crisi econòmica de principis dels anys 70. La seva formació "està vinculada, per tant, a la globalització del capital i al re-escalament en curs de l'espacialitat de l'Estat". És a dir, en un gir cap a una configuració del capitalisme centrada en la ciutat basada en dues transformacions políticoeconòmiques entrelaçades durant les últimes quatre dècades: "l'emergència

d'una nova divisió internacional del treball dominada per corporacions transnacionals i la crisi del sistema tecnològic institucional fordista-keynesià que va prevaler durant el període de postguerra” (Brenner, 2003:7-8). Però també podem situar l'emergència de la Ciutat Global en una conjuntura d'escapes i unitats espacials estratègiques de la dècada dels 80 “com a resultat de la privatització, desregulació, obertura de les economies domèstiques a empreses estrangeres, així com per la creixent participació dels actors econòmics nacionals en els mercats globals” (Sassen, 2005:27). Per això, l'autora també explica al seu llibre que aquesta mena de processos tenen l'efecte d'augmentar el grau de desigualtat espacial i socioeconòmica que es fa evident en aquestes ciutats: actualment, aproximadament un de cada set habitants de zones urbanes viu en la pobresa. És més, en gairebé vint anys la quantitat de gent que viu en barriades pobres ha crescut en uns 200 milions de persones: dels 650 milions d'habitants registrats l'any 1990 fins als 863 milions del 2012. Per tant, el sorgiment de la Ciutat Global també ha esdevingut “un emplaçament per noves reivindicacions: per part del capital mundialitzat, que utilitza la ciutat com una mercaderia organitzativa, però també per part dels sectors més desfavorits de la població urbana” (Sassen, 2005:39). És per això durant les dècades dels 70 i 80, quan va es va portar a terme el procés de formació d'aquest nou tipus d'urbs, veiem una multitud de protestes a moltes de les ciutats del món: el *Bloody Sunday* de Derry (1972), la Revolta de la Politècnica d'Atenes (1973), l'Aixecament de Soweto (1976), la Revolució Sandinista de Managua (1979), la Vaga de Solidarosc de Gdansk (1980), la Revolució del Poder del Poble de Manila (1983-1986), la Primera Intifada a Jerusalem (1987), la revolució socialista a Uagadugú que va portar a Thomas Sankara al poder (1983), el *Caracazo* (1989) i/o la Caiguda del Mur de Berlín (1989).

Però la ciutat com a emplaçament per a noves reivindicacions no és només característica a partir de les dècades dels 70 i 80. Si bé trobem revoltes a les zones urbanes des de temps immemorials, el conflicte clau pel repensament de les ciutats el trobem als anys 60. Concretament, a París. És a la capital francesa on trobem una de les revoltes més importants pel pensament urbà: el Maig del 68. Davant l'impacte

negatiu patit per les ciutats en els països d'economia capitalista, amb la conversió de la ciutat en una mercaderia al servei exclusiu dels interessos de l'acumulació de capital, Henri Lefebvre va escriure l'assaig *Le Droit à la Ville* (1967). Com a resposta a aquest fenomen, Lefebvre construeix un plantejament polític per reivindicar la possibilitat que la gent pugui tornar a ser propietària de la ciutat davant els efectes causats pel neoliberalisme, com la privatització dels espais urbans, l'ús mercantil de la ciutat, el predomini d'indústries i espais mercantils. Presa pels interessos del capital, la ciutat havia deixat de pertànyer a la gent. Així, Lefebvre va apostar per rescatar el ciutadà com a element principal, protagonista de la ciutat que ell mateix ha construït. El dret a la ciutat es tracta de restaurar-ne el sentit, implantar la possibilitat del bon viure per tothom i fer d'aquesta l'escenari de trobada per la construcció de la vida col·lectiva. Aquesta vida col·lectiva es pot edificar sobre la base de la idea de la ciutat com a producte cultural, col·lectiu i, en conseqüència, polític. És a dir, la ciutat és un espai polític on és possible l'expressió de voluntats col·lectives. És un espai per la solidaritat, però també pel conflicte⁴. En definitiva, és l'espai per noves reivindicacions al qual apunta Sassen.

Aquestes reivindicacions són els reptes de la Ciutat Global, que d'acord amb el dret a la ciutat de Lefebvre giren al voltant de recuperar la propietat de l'urbs pels ciutadans davant els efectes causats pel neoliberalisme. Un neoliberalisme basat en els principis del capitalisme rendista del qual parla David Harvey al seu llibre *Ciudades rebeldes: Del derecho de la ciudad a la revolución urbana* (2013, Akal). I és que "tota renda es basa en el monopoli d'algun bé per determinats propietaris privats. La renda del monopoli sorgeix perquè certs agents socials poden obtenir una major corrent d'ingressos durant un temps dilatat en virtut del seu control exclusiu sobre algun article directa o indirectament comercialitzable que és en certs aspectes crucials únic i irreproductible. [...] En aquestes circumstàncies, el preu de monopoli crea la renda". D'aquesta manera fins i tot es pot monopolitzar "directament la terra, el recurs o actiu en qüestió. Es pot generar escassetat apartant aquesta terra, recurs

⁴ L'explicació s'extreu de l'edició en castellà més actual de l'obra: Lefebvre, H. (2017). *El derecho a la ciudad*. Madrid, Espanya: Capitán Swing.

o actiu del seu ús corrent i especulant sobre el seu valor futur” (Harvey, 2013:139-140). A les ciutats, això té especial impacte en el preu de l’habitatge (propietat o lloguer) en tant que el capitalisme rendista està orientat a treure rendes de la terra, el principal valor que té un immoble.

D’acord amb la teoria econòmica, el preu de l’habitatge s’incrementarà si es crea escassetat, però arribarà un punt en què les classes populars no podran assumir-lo. Per tant, el preu haurà de tornar a baixar per no perdre demanda. Però la gentrificació ha trencat aquesta roda i l’ha posat al servei de l’especulació. Segons expliquen Daniel Sorando i Álvaro Ardura al seu llibre *First we take Manhattan: La destrucción creativa de las ciudades* (2016, Catarata), el terme gentrificació es refereix a “l’apropiació d’un barri per una *gentry* urbana que no l’habitava prèviament”⁵. També podem dir que és “un procés que implica un canvi en la població dels usuaris del territori tal que els nous són d’un estatus socioeconòmic superior al dels previs, juntament amb un canvi associat en el mitjà construït a través d’una reinversió de capital fixe” (Clark, 2005:258). Amb la gentrificació, el nou urbanisme va encarnar a partir de les dècades dels 60 i dels 70 “una extensa i dràstica repolarització de les dimensions polítiques, econòmiques, culturals i geogràfiques de la ciutat, integrades també en els grans canvis globals” (Smith, 1996:38). És a dir, tot aquest procés d’apropiació dels barris va ser una resposta i una contribució a tot un seguit de transformacions globals més amples: l’expansió econòmica global dels 80, la reestructuració de les economies desenvolupades cap al sector serveis i l’emergència de la Ciutat Global. Per això la gentrificació va passar a convertir-se en l’avantguarda de la transformació urbana, tot resultant ser finalment un greu problema per l’accés a l’habitatge.

Avui, la *gentry* urbana a la qual ens referim sorgeix del “creixent nombre de professionals d’alt nivell d’ingrés i empreses de serveis especialitzats amb grans beneficis”, que “tenen l’efecte d’augmentar el grau de desigualtat espacial i socioeconòmica que es fa evident en aquestes ciutats” (Sassen, 2005:30). És a dir,

⁵ “A l’any 1964, Ruth Glass el va emprar [el concepte gentrificació] per primera vegada utilitzant el terme *gentry* (la petita noblesa rural britànica) per referir-se a l’arribada de les llars de classe mitjana [...] a barris tradicionalment obrers de Londres” (Sorando & Ardura, 2016:20).

els salaris, el valor i el nombre de professionals d'alt nivell augmenta pels serveis especialitzats. Això provoca que els treballadors que no tinguin aquestes característiques quedin sovint atrapats en el cicle oposat. ¿Però de quins serveis especialitzats parlem actualment? Principalment, de la tecnologia, que l'autora identifica com una de les encarregades d'enfortir la importància de la coordinació central i de les funcions de control per les empreses i els mercats. A la vegada, els centres financers proporcionen el coneixement i la connectivitat social que permet una empresa o mercat maximitzar els beneficis de la seva connectivitat tecnològica. Un *win-win* entre corporacions. Però, i per la ciutadania?

La dinàmica descrita té com a resultat "la creixent informalització d'una sèrie d'activitats econòmiques que si bé troben la seva demanda efectiva en aquestes ciutats, no tenen marges de beneficis que els permetin competir per recursos en un context en què les empreses de la cúspide del sistema tenen grans beneficis i produeixen enormes augments en el cost dels inputs. Informalitzar la producció o part d'ella i les activitats de distribució, incloent-hi la de serveis, és una forma de sobreviure sota aquestes condicions" (Sassen, 2005:30-31). D'aquesta manera es manifesta cada vegada més la divisió entre exclosos i inclosos que pot donar lloc a una "lluïta de classes en el territori o una conflictivitat asimètrica de difícil gestió a la fragmentada democràcia local" (Borja, 2013:41). En el seu llibre *Revolución urbana y derechos ciudadanos* (2013, Alianza Editorial), Jordi Borja cita les paraules pronunciades per Sassen al Fòrum de les Cultures de 2004 i diu que l'agudització dels conflictes entre col·lectius socials segregats pot resultar en un "feixisme urbà". Per això l'autora adverteix que la rebel·lió social tindrà com a probable resposta un autoritarisme que accentuarà l'exclusió de les poblacions empobrides.

La Ciutat Global ha tingut cost especialment alt per aquests sectors populars, que s'estableixen en zones amb un pitjor accés a equipaments i serveis (públics o privats), com ara el subministrament de l'energia. A la vegada, també són els que han patit més el canvi climàtic que provoquen les zones urbanes. I és que mantenir tot el sistema productiu té un preu: les dades ens mostren que entre un 60% i un 80% de l'energia mundial es consumeix a les zones urbanes, a la vegada que les

ciutats també esgoten el 75% dels recursos naturals i porten a terme el 75% de les emissions mundials de diòxid de carboni. Així, als grans nuclis l'energia consumida s'ha multiplicat per 28, la despesa d'aigua per 23, la producció de residus per 19, el consum d'acer per 35 i el de ciment per 6. Així i tot, el 10% de la població urbana dels països en desenvolupament no té accés a l'electricitat, mentre gairebé una cinquena part utilitza fusta, fems o carbó vegetal per cuinar. És per això que l'any 1987 es va definir al conegut Informe Brundtland⁶ el concepte de desenvolupament sostenible com la satisfacció de "les necessitats de la generació del present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats". La seva interpretació ha estat molt extensiva i sembla aplicable a qualsevol desafiament del món globalitzat actual. Un món globalitzat que, per descomptat, inclou les ciutats.

Justament dèiem que el segle XXI serà el seu segle. El segle de les ciutats. D'aquelles globals, concretament. De les Ciutats Globals i dels seus problemes. De la dificultat d'accés a l'habitatge, provocada pel capitalisme rendista i la gentrificació. D'un procés que sorgeix arran del creixent nombre de professionals de la tecnologia, que tenen l'efecte d'informalitzar una sèrie d'activitats econòmiques i excloure les poblacions més desfavorides. D'un desenvolupament insostenible, que posa en risc la vida dels habitants de la ciutat. D'unes ciutats que, aleshores, cal repensar-les. I repensar la Ciutat Global passa per reflexionar com les diferents urbs del món afronten cadascun d'aquests reptes. Però fer una radiografia de totes i cadascuna de les zones urbanes del planeta seria una bogeria. Aquí és on entra en joc el seu caràcter global, que ens permet extrapolar la manera en què tan sols una ciutat s'enfronta als diferents desafiaments. És a dir, aquí és on entra en joc Barcelona.

Si bé a l'edició original de 1991 del llibre de Sassen es parla tan sols de tres ciutats globals (Londres, Nova York i Tòquio), la realitat és que els experts en distingeixen moltes més. Barcelona n'és una d'elles, d'acord amb la classificació que

⁶ La referència original de l'informe en anglès és la següent: Comissió mundial sobre Medi Ambient i Desenvolupament (1987). *Our Common Future*. Recuperat de: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>

fa la xarxa de recerca Globalization and World Cities (GaWC)⁷ - el laboratori d'idees líder en aquesta línia d'investigació. I és que la Ciutat Comtal compta amb molts requisits materials per fer-nos considerar-la com a tal. Pel que fa a les finances, Barcelona (i la seva àrea metropolitana) compta amb la presència d'entitats com CaixaBank o Sabadell, dos dels sis bancs que cotitzen al selectiu madrileny Ibex 35. A la vegada, compta amb una borsa de valors pròpia: BCN Global-100, on s'hi troben la immensa majoria de les multinacionals espanyoles més importants. Parlant de multinacionals, a la ciutat hi tenen la seva seu corporacions del nivell de Cellnex, Naturgy o Grifols (les tres, també, a l'Ibex 35), així com centres de fabricació tan importants com el de Seat (propietat de Volkswagen) i instal·lacions portuàries com les del Port de Barcelona (les terceres més importants d'Espanya per volum de mercaderies -i amb la seva pròpia Zona d'Activitat Logística-). Així mateix, acull un dels principals congressos per a la innovació en negocis, economia i tecnologia com és el MWC i té institucions culturals influents com el Macba o el CCCB. Aquesta activitat econòmica es complementa amb una fervent activitat política (el 'procés', entre altres qüestions d'actualitat), que atreu l'atenció dels principals mitjans nacionals: *La Vanguardia*, *El Periódico* i *La Razón* són originaris de Barcelona, mentre que *El País*, *El Mundo* o *l'ABC* hi tenen redaccions. Barcelona també és seu d'algunes de les principals universitats de l'Estat (i, fins i tot, d'Europa), com la UAB, la UB i la UPF. Tot plegat, provoca que gairebé el 90% de l'economia de la ciutat estigui en mans del sector serveis, que es tradueix en un 89% de l'ocupació de la ciutat, concentrada especialment al districte tecnològic de la ciutat: el 22@, on empreses com Amazon o Facebook hi tenen oficines.

L'aventura global de Barcelona comença amb l'Exposició Universal de l'any 1888, però no és fins la dècada dels 70 quan la Ciutat Comtal inicia la seva

⁷ El GaWC realitza cada dos anys una classificació de les ciutats globals del món segons els seus serveis especialitzats. Així, la seva connectivitat s'utilitza per classificar-les en diferents nivells d'integració: *alpha++*, *alpha+*, *alpha*, *alpha-*, *beta*, *gamma*... Al seu llistat per 2018, el *think tank* va donar-li a Barcelona el nivell *alpha-*, atorgat a ciutats globals molt importants que vinculen les principals regions econòmiques del seu Estat amb l'economia mundial. Per saber-ne més, consultar la base de dades del grup de recerca: Globalization and World Cities (2018). *The World According to GaWC 2018*. Recuperat de: <https://www.lboro.ac.uk/gawc/world2018t.html>

desindustrialització i el seu procés de renovació. L'ajuntament franquista de l'època, encapçalat per José María de Porcioles, va posar les primeres pedres: el pla Barcelona 2000, per exemple, que quedaria finalment recollit en el Pla General Metropolità de 1976 executat pels governs democràtics. Un pla del qual va sorgir l'esmentat 22@, clau en la digitalització de la ciutat. L'èxit d'aquesta renovació va donar lloc al conegut 'model Barcelona', la fama del qual es deu "sobretot a la necessitat d'altres ciutats de trobar experiències que servissin d'exemple i de legitimació davant la necessitat d'inventar noves polítiques que responguessin als desafiaments de la globalització" (Borja, 2007:46). I és que "el cas de Barcelona pot estudiar-se com un exemple exitós derivat de la seva transformació urbana, amb les seves contradiccions i els seus efectes perversos o no desitjats, o resultat d'omissions i concessions als agents (*developers*) privats" (Borja, 2013:180). És a dir, la transformació de l'urbs en una Ciutat Global ha portat riquesa i prestigi, però també desigualtat i riscos per la vida dels seus habitants.

Aleshores, en aquest projecte periodístic posarem el focus en els efectes perversos de la urbanització i la globalització a Barcelona. Farem una radiografia dels efectes causats pel neoliberalisme que amenacen el dret a la ciutat de Lefebvre. Un reportatge dividit en quatre parts que tractaran el camí que s'ha seguit per arribar a la situació actual i què es pot fer perquè la gent pugui tornar a ser propietària de la metròpolis, tal com planteja l'autor francès. A la primera part, analitzarem de quina manera s'ha dificultat l'accés a l'habitatge a Barcelona i quines mesures s'han pres i es poden seguir prenent per permetre que la gent hi pugui seguir vivint. A la segona, explicarem quin és l'impacte de la tecnologia com agent gentrificador a la ciutat i com es poden mitigar els seus efectes negatius. A la tercera, estudiarem tres casos concrets de com aquesta 'nova' indústria informalitza alguns llocs de treball i quin pot ser el camí per evitar-ho. I a la quarta, observarem com l'energia és un altre dels esculls per garantir el dret a la ciutat i com pot deixar els barcelonins sense futur.

Bibliografia:

- Borja, J. (2007). "Revolución y contrarrevolución en la ciudad global: La expectativas frustradas por la globalización de nuestras ciudades". *Eure*, vol. 33, núm. 100, pàg. 35-50. Recuperat de: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_abstract&pid=S0250-71612007000300003&lng=es&nrm=iso
- Borja, J. (2013). *Revolución urbana y derechos ciudadanos*. Madrid, Espanya: Alianza Editorial
- Brenner, N. (2003). "La formación de la ciudad global y el re-escalamiento del espacio del Estado en la Europa Occidental post-fordista". *Eure*, vol. 29, núm. 86, pàg. 5-35. Recuperat de: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?pid=S0250-71612003008600001&script=sci_ar_ttext&tlng=en
- Cerdà, I. (1867). *Teoría General de la Urbanización*. Madrid, Espanya: Imprenta Española.
- Clark, E. (2005). "The order and simplicity of gentrification: a political challenge". Dins R. Atkinson & G. Bridge (eds.): *Gentrification in a Global Context: The New Urban Colonialism* (pàg. 261-269). Londres, Regne Unit: Routledge.
- Comissió mundial sobre Medi Ambient i Desenvolupament (1987). *Our Common Future*. Recuperat de: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>
- Gardner, G.; Prugh, T. & Renner, M. (dir.) (2016). *La situación del mundo 2016: Ciudades sostenibles*. Madrid/Barcelona, Espanya: Fuhem Ecosocial/Icaria
- Globalization and World Cities. (2019). *The world according to GaWC 2018*. Recuperat de: <https://www.lboro.ac.uk/gawc/world2018t.html>
- Harvey, D. (2013). *Ciudades rebeldes: Del derecho de la ciudad a la revolución urbana*. Madrid, Espanya: Akal
- Lefebvre, H. (2017). *El derecho a la ciudad*. Madrid, Espanya: Capitán Swing
- Sassen, S. (2001). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, New Jersey (Estats Units): Princeton University Press

- Sassen, S. (2005). "The Global City: Introducing a Concept". *Brown Journal of World Affairs*, vol. 11, núm. 2, pàg. 27-43. Recuperat de:
<http://www.saskiasassen.com/PDFs/publications/The-Global-City-Brown.pdf>
- Smith, N. (2012). *La nueva frontera urbana: La ciudad revanchista y gentrificación*. Madrid, Espanya: Traficantes de sueños.
- Sorando, D. & Ardura, Á. (2016). *First we take Manhattan: La destrucción creativa de las ciudades*. Madrid, Espanya: Catarata
- Urzúa, R. (2000). "International Migration, Social Science, and Public Policy". *International Social Science Journal*, vol. 52, núm. 165, pàg. 421-429. Recuperat de: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-2451.00270>

1. Ciutat en venda: el segrest de l'habitatge

En un context de canvis polítics arreu de l'Estat, Ada Colau va ser investida alcaldessa de la Ciutat Comtal l'any 2015. L'activista de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) va presentar-se a les eleccions del 24 de maig amb la candidatura municipalista Barcelona en Comú integrada per independents de l'esquerra alternativa amb una línia d'acció principal centrada en la protecció dels sectors més desprotegits de la població. És a dir, en la defensa del dret a l'habitatge. Un dret que encara avui, quatre anys després de la victòria de Colau, segueix sent la principal preocupació dels barcelonins.

Gairebé un 13% dels ciutadans pensen que l'accés a l'habitatge és el problema més greu de la capital catalana¹, on les mensualitats van a l'alça any rere any i on a prop de la meitat dels habitants viuen de lloguer. Els preus han augmentat al voltant d'un 35% en els darrers anys: dels 682 euros al mes de mitjana registrats l'any 2013 fins als 921 registrats el 2018, segons dades de la Generalitat de Catalunya. És per això que dos de cada cinc barcelonins han de dedicar més d'un 40% del seu salari a pagar el seu pis². I és per mor d'aquesta situació que cada any es realitzen a la ciutat més de 2.000 desnonaments per impagament de les mensualitats³. Però aquesta problemàtica no és únicament característica de Barcelona.

Al barri del Raval, on tota la situació descrita es veu accentuada, hi treballa Lorenzo Vidal. És investigador del programa de Ciutats Globals del Cidob, el principal laboratori d'idees de Barcelona. Un *think tank* que va néixer per pensar al voltant dels fenòmens migratoris, però que davant la importància creixent de les ciutats els darrers anys ha centrat gran part del seu capital humà al repensament de les zones urbanes. En una cafeteria a pocs metres del seu lloc de feina, Vidal explica que la problemàtica al voltant l'accés a l'habitatge de la capital catalana no és cap fenomen local, sinó un de "global, ja que a totes les ciutats del món hi ha un increment significatiu del valor dels immobles". Quelcom que s'explica "perquè

l'habitatge és cada cop més central a l'economia mundial com un emplaçament d'inversió rendible en un context de tipus d'interès molt baixos, de molta liquiditat en el mercat internacional". "Les masses de capital estan buscant on invertir en una conjuntura en què encara no hi ha hagut una quarta revolució industrial ni existeixen nous espais on apostar per produir mercaderies", diu l'investigador.

A prop de la cafeteria on es troba Vidal s'ubica la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, de la qual Manuel Delgado és catedràtic. Però Delgado també és autor de tot un seguit de llibres com *El animal público* (Anagrama, 1999), *Elogi del vianant* (Edicions 1984, 2005), *Sociedades movedizas* (Anagrama, 2007), *La ciudad mentirosa* (Catarata, 2007) i *El espacio público como ideología* (Catarata, 2011) en els quals relaciona l'antropologia, l'urbanisme i la Ciutat Comtal amb una crítica marxista molt pessimista. D'aquesta manera, ha arribat a la conclusió que mitjançant el fenomen global descrit per l'investigador del Cidob hi tenen lloc "unes dinàmiques d'especialització del capitalisme, que ha trobat en el territori urbà una font de recursos i una mena de filó de plusvàlues". Des del seu despatx, diu que "si bé sempre ha existit l'especulació immobiliària, ara s'ha tornat pràcticament massiva perquè la major part de les ciutats ja no poden oferir cap altra cosa que la seva pròpia imatge". Per Delgado, aquest tret "és el que les fa globals". És a dir, que "la Ciutat Global es tradueix en unes condicions per ser competent en ordre de ser atractiva pels inversors en aquesta mena de fira mundial de nuclis urbans".

És en aquest context on el catedràtic identifica un "mecanisme de reapropiació capitalista" comú a totes les ciutats: "la conversió del que van ser zones fabrils o portuàries en decadència en lots de territori per ser objecte d'urbanitzacions que es presenten com a urbanístiques, però que en realitat són únicament immobiliàries". Per tant, situa el sorgiment de la Ciutat Global en "un moment en què els responsables de les ciutats s'adonen que el negoci futur tant públic com privat es basa essencialment en l'espai i la imatge". Un moment que a la capital catalana situem al voltant dels anys 70, quan l'antic alcalde franquista de Barcelona, José María de Porcioles, tenia clar que aquest procés de desindustrialització era

inevitable. Per això el franquisme va preparar tots els plans urbanístics que serien executats més tard pels governs democràtics, com el Pla General Metropolità de 1976 esmentat abans. I és en aquest moment on se situa una “estratègia política de llarg recorregut basada en un model econòmic que es recolza sobre el sector immobiliari”, segons Delgado. Però aquesta estratègia va quedar obsoleta: amb l’inici de la crisi econòmica de 2008, el model de propietaris del dictador Francisco Franco es va enfonsar arran del crac de les hipoteques. Així ho explica el catedràtic, que també és membre de l’Observatori d’Antropologia del Conflicte Urbà (OACU), un col·lectiu dedicat a la recerca i la formació amb especial èmfasi en l’estudi de la ciutat i en un dels seus elements constitutius: el conflicte. Un conflicte com el que es veu des de la cafeteria on es troba Vidal: el Museu d’Art Contemporani de Barcelona (Macba) i el Centre d’Atenció Primària (CAP) del Raval Nord lluiten per la propietat de la capella de la Misericòrdia. Els primers, per ampliar-hi la seva exposició; els segons, per fer-hi un nou centre de salut pels veïnats del barri. Alguns entendran que l’àrbitre d’aquesta disputa, el consistori, ha deixat de banda la salut en favor de la cultura. El que podria ser una analogia al que explica una de les portaveus del Sindicat de Llogaters, Marta Ill: “L’habitatge s’ha deixat de banda com a política pública i ha passat a ser una política econòmica: ara és una mercaderia, o millor dit, un bé d’inversió”. Fent cas al que va dir Antonio Gramsci (“Instruïm-nos, mobilitzem-nos, organitzem-nos”), el Sindicat de Llogaters és una organització formada per veïnats de Barcelona que es mobilitzen per la defensa del dret d’accés a l’habitatge i que han estudiat profundament el camí que s’ha seguit per arribar a la situació actual. Per això Ill té ben clar que després de l’enfonsament del model de propietaris va quedar tot un parc d’actius tòxics, “que va ser tret a lloguer per reactivar el mercat”. Aquí és on entra en joc el nou model de llogaters.

Aquesta reactivació es va portar a terme gràcies a dues grans reformes legislatives del Partit Popular (PP) durant la primera legislatura de Mariano Rajoy. Per una banda, la reforma de la llei 11/2009 que es va aprovar el 20 de desembre de 2011. Mitjançant aquesta revisió de la norma, el Govern va baixar alguns dels requisits per a la creació de Socimis i, principalment, les va eximir de pagar l’impost

de societats. La seva denominació completa és la de societats anònimes cotitzades d'inversió immobiliària i no són res més que una adaptació espanyola de les empreses conegudes com a *Real Estate Investment Trust (REIT)*. Unes empreses que van sorgir als Estats Units durant la dècada dels 60 i que es van anar estenent a poc a poc per altres països. No van arribar a Espanya fins al 2009 mitjançant una llei específica que es fixava sobretot en les *REIT* franceses (*Siic*, a França). Així i tot, ningú es va animar a crear-ne fins que va arribar la reforma del PP. A canvi de l'exenció oferida i d'altres avantatges fiscals (com ara, en l'Impost d'Actes Jurídics Documentats), les Socimis tenen l'obligació de cotitzar en borsa. També han de repartir el 80% del dividend que obtenen per les rendes, així com el 50% del benefici obtingut per transmissions d'actius i el 100% del que vingui de dividends de participació en altres empreses. Per constituir-les, cal tenir un capital inicial de com a mínim cinc milions d'euros. A la vegada, quatre cinquenes parts del valor de la societat ha de provenir d'actius de naturalesa urbana dedicats al lloguer (o, en tot cas, de terrenys on en el termini de tres anys es construiran aquests immobles per l'arrendament). Si bé dèiem que fins al 2012 la creació de Socimis no es va animar, actualment Espanya és el segon país amb més figures societàries d'aquests tipus al món. Concretament, a les borses espanyoles n'hi ha 72. Una desena més que al Japó (en tercera posició) i més d'un centenar menys que als Estats Units. Entre elles, en destaquem les següents: Merlín (del Santander), Colonial (propietat del fons sobirà d'inversió de Catar i presidida per Juan José Brugera, actual president del Cercle d'Economia de Barcelona), Hispania i Testa (ambdues de Blackstone). Les tres primeres cotitzen al Mercat Continu, mentre que la segona ho fa al Mercat Alternatiu Borsari (MAB). Una quarta part de les Socimis que cotitzen al MAB resulten ser d'habitatges⁴. Habitatges que abans eren actius tòxics dels quals "els bancs se'n van desprendre gràcies a aquestes noves figures", apunta la portaveu del Sindicat de Llogaters.

La segona de les reformes per a la reactivació del mercat va ser la Llei 4/2013 que es va aprovar el 4 de juny de 2013 i que reformava la Llei d'Arrendaments Urbans (LAU). Aquesta, amb un títol revelador: Llei de mesures de flexibilització i

foment del mercat de lloguer d'habitatges. Mitjançant aquesta nova norma es reforçava la llibertat de pactes i es donava prioritat a la voluntat de les parts. A més, es reduïa de cinc a tres anys la pròrroga obligatòria i de tres a un la tàcita, amb l'objectiu de dinamitzar el mercat de lloguer i dotar-lo de major flexibilitat. En principi, d'aquesta manera els arrendadors i els arrendataris es podrien adaptar amb major facilitat a eventuais canvis en les seves circumstàncies personals. Quelcom que beneficiava sobretot al propietari, que podia recuperar l'immoble per destinar-lo a habitatge permanent en determinades situacions⁵. Una reforma que no va fer res més que "facilitar els desnonaments", segons la Lucía Delgado, una de les portaveus a Barcelona de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH). En un inici, l'organització treballava sobretot contra els llançaments motivats per l'impagament dels préstecs bancaris. Avui, lluita principalment contra els desnonaments per l'impagament del lloguer. Un moviment social que mostra a la perfecció el canvi de model i de context explicat anteriorment: de propietaris a llogaters. I és que l'alça dels lloguers a Barcelona coincideix amb l'aprovació d'aquesta reforma, l'any 2013.

D'aquesta manera s'acaba de crear "un context normatiu que dona molt poques proteccions als llogaters", explica Vidal. A això cal sumar-li el trauma anterior: el de les hipoteques, d'on va néixer la PAH. "La gent està pagant un lloguer molt alt perquè té por a hipotecar-se en un moment en què no existeixen alternatives", continua l'investigador del Cidob. És per això que "els llogaters estan en una situació d'un mercat captiu o, com a la teoria econòmica més clàssica es coneix, en una situació de demanda inelàstica: encara que els preus s'incrementin, la demanda no canvia", resumeix.

A grans trets, aquests han estat els tres pilars de la problemàtica de l'accés a l'habitatge: 1) el monocultiu immobiliari i l'inici de la crisi econòmica de 2008, 2) la reforma fiscal de les Socimis de 2012 i 3) la reforma de la LAU de 2013. Tot això és el que ha portat al fet que els preus a Barcelona pugin un 35% durant els cinc darrers anys. Al fet que gran part dels barcelonins es vegin obligats a dedicar el 40% del seu sou a pagar el lloguer. A que cada any es realitzi una gran quantitat de desnonaments per impagament de les mensualitats a la ciutat. Així i tot, tal vegada

hi ha esperança. I és que 2018 ha estat un any de canvis. Ja hem dit que fa quatre anys que Ada Colau, activista pel dret a l'habitatge, va aconseguir l'alcaldia de Barcelona. I al Govern espanyol, el partit responsable de les reformes mencionades va abandonar el poder després de la sentència de la Gürtel l'estiu passat. El Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) encapçalat per Pedro Sánchez va aconseguir el control de l'Executiu estatal després de guanyar una moció de censura a Mariano Rajoy, líder del PP en aquell moment. Ambdós governs han tret mesures endavant per intentar capgirar la situació. Les primeres, des de l'Ajuntament, que va aprovar en el Ple municipal del 28 de setembre de 2018 la protecció del 30% de les noves promocions i les grans reformes i el dret de compra preferent de solars i edificis per l'Ajuntament, amb la declaració de tota la ciutat com a àrea de tanteig i retracte.

És a dir, una reserva del 30% que suposa l'ampliació del parc públic d'habitatge, especialment als barris centrals que més pateixen l'especulació immobiliària i la gentrificació, i on la manca de solars dificulta la construcció de pisos protegits. És per això que es calcula que amb la nova regulació, que va entrar en vigor el 14 de desembre, més del 50% dels nous habitatges assequibles s'ubicaran a aquest tipus de zones. Així, es preveu que amb la reserva d'aquest 30% s'incorporin al parc d'habitatge assequible uns 330 pisos cada any, "una xifra que contribuiria a contrarestar les pujades abusives dels preus del lloguer, que dificulten la preservació dels teixits veïnals", segons l'Ajuntament. Aquests habitatges protegits seran de règim general, pel que es calcula que un 75% dels barcelonins hi podran accedir. Però aquí, què entenem per accessibilitat? En aquest cas, la Generalitat determina que el preu assequible d'un pis de 80 metres quadrats hauria de ser de 512 euros al mes en cas de lloguer. Avui, recordem, aquest preu supera els 900 euros. A més, amb la declaració de tota la ciutat com a àrea de tanteig i retracte l'Ajuntament té la finalitat de poder adquirir de manera preferent solars i edificacions per ampliar el parc d'habitatge públic distribuït per tots els districtes. Una iniciativa que implica al sector privat, en tant que afectarà tant a les noves edificacions com les grans rehabilitacions que superin els 600 metres quadrats. És a dir, que el consistori corresponsabilitzarà els promotors immobiliaris privats a l'hora de garantir

el dret a una llar digna i adequada. Aquesta mesura s'aplicarà durant sis anys (prorrogables a sis més) i, en principi, "servirà per aturar operacions clarament especulatives, especialment aquelles que condueixin a l'adquisició de finques per grans fons d'inversió", d'acord amb el consistori⁶.

Ambdues són iniciatives "molt positives", en opinió dels diferents experts entrevistats fins al punt que tant la PAH com el Sindicat de Llogaters estan treballant perquè la mesura s'estengui per la resta del territori (tant català com espanyol). A part, respon en certa manera al que tots ells demanen: augmentar el parc públic de lloguer. Així i tot, Vidal creu que cal anar més enllà. L'investigador del Cidob veu necessari un Pla Marshall pels habitatges, similar al que reclamen algunes parlamentàries europees com Karima Delli (Greens/EFA). La part negativa és que aquesta seria "una mesura que tardaria molt temps en complir-se". "Comporta una sèrie d'inversions molt significatives que en un context d'austeritat com l'actual són molt difícils d'aconseguir, és a dir, quelcom que no pot fer l'Ajuntament de Barcelona", expressa Vidal. L'investigador també veu certes mancances en la segona iniciativa: "Quant al fet d'intervenir en l'entorn ja construït, s'estan fent coses molt interessants com el tanteig i retracte, però amb els actuals preus això es tradueix en una quantitat molt elevada de diners. Primer cal punxar la bombolla de preus i després recuperar part del parc d'habitatge i fer-lo públic. Després de l'inici de la crisi econòmica de 2008 hi va haver una oportunitat molt bona amb la Sareb i els preus baixos dels immobles. Però l'oportunitat s'ha perdut, ja que l'entitat està revenent els habitatges a fons d'inversió. El que es podria haver transformat en un sistema de gestió pública es ara un *stock* que s'està privatitzant".

Per una altra banda, el Govern del PSOE va aprovar el passat 1 de març de 2019 el reial decret de mesures urgents en matèria d'habitatge i lloguer, una nova reforma de la LAU que desmantellava l'antiga revisió del PP abans esmentada. Amb aquesta norma, l'Executiu espanyol pretén oferir una major seguretat als llogaters, incentivar l'oferta d'habitatges de lloguer a preus assequibles i també donar suport a les famílies més vulnerables alleujant la càrrega financera. En vigor des de dia 6 de març, el reial decret recull gairebé una vintena de mesures clau que suposen un "gir

social en la política d'habitatge espanyola", segons el Govern. D'entre aquestes, en destaquem especialment tres. En primer lloc, l'augment de la pròrroga obligatòria de tres a cinc anys i la tàcita d'un a tres (tal com estava estipulat a la llei anterior a la reforma del PP); l'obligatòria, a més, augmenta a set si el propietari de l'habitatge és una empresa o un fons d'inversió i no pas una persona física. En segon lloc, la creació d'un índex de referència públic de preus de lloguer, que s'utilitzarà per fer un seguiment del mercat i servir de suport a mesures de caràcter fiscal. En tercer i últim lloc, la limitació de l'actualització anual de la renda durant el període del contracte de lloguer a l'increment de l'IPC, amb el que es torna a la regulació de 1994. Això sí, aquest indicador no serà obligatori de la mateixa manera en què sí que ho va ser fa més de vint anys, ja que només servirà com a sostre⁷. Sobre això, cal dir que aquest va ser el segon intent del PSOE per tirar endavant un reial decret similar. A finals de 2018, el Govern en va aprovar un amb menys mesures que va ser tombat per la resta de partits, ja que va ser considerat insuficient. El que es reclamava (i encara es reclama) era una regulació directa del preu dels lloguers. Així encara ho pensa Ill, que diu que "augmentar la durada dels contractes era quelcom necessari, però també la intervenció en els preus". Exactament igual ho veu la portaveu de la PAH, que apunta que "hi ha moltes vides en joc". "Les mesures del Govern eren interessants, però també cal regular directament el preu dels lloguers", assenyala Delgado. Però la pressió al Govern per part de les empreses és constant. La immobiliària americana que controla la major part dels actius espanyols, Blackstone, va amenaçar al Govern d'abandonar el país si s'aprovava una intervenció d'aquest tipus⁸. En tot cas, potser sí que arriba a implantar-se quelcom semblant a Catalunya.

Tres dies després de l'aprovació de la darrera reforma de la LAU, la Generalitat va anunciar una futura reforma del Codi Civil per regular els arrendaments urbans, limitant les pujades del preu dels lloguers. El problema, però, és que un cop aprovada la llei, aquesta no dona cap mena de garanties. Per una banda, la gran majoria dels lloguers seguirà sense tenir cap límit, ja que existeixen moltíssimes excepcions amb les quals es poden excusar els propietaris. Per una altra, la nova norma no contempla cap classe de sanció econòmica amb la qual fer

complir la llei. Finalment, la regulació es basa en els preus de mercat actuals, el que contribueix a seguir inflant la bombolla. Per què? Doncs perquè la reforma permet pujades dels lloguers d'entre un 10% i un 15%, mentre que el ritme de creixement anual actual és de tan sols una xifra⁹. Així i tot, la PAH té molt clar quin és el camí a seguir d'aquí en endavant.

Delgado explica que són tres les mesures necessàries. Per una banda, agilitzar la tramitació de la llei d'habitatge desenvolupada per la mateixa plataforma. Una norma amb tres punts fonamentals: la dació en pagament retroactiva, la moratòria dels desnonaments i el lloguer social. Per una altra banda, protegir la llei 24/2015 sorgida arran d'una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) i aprovada pel Parlament de Catalunya, que aporta mecanismes per fer acabar els deutes de per vida, posar punt final als desnonaments tant d'hipoteques com de lloguers i per acabar amb els talls de subministraments. A més, estableix una eina de cessió obligatòria que dona a l'administració la capacitat per posar els habitatges buits dels bancs i els grans propietaris al servei de la ciutadania mitjançant els esmentats lloguers socials. Finalment, reclamar a l'Ajuntament de Barcelona nous mecanismes per facilitar el real·lotjament de les famílies afectades pels llançaments, així com aplicar les lleis esmentades a la ciutat per ampliar el parc d'habitatge públic.

Totes aquestes mesures es van transformar d'una manera o l'altra en consignes a principis de l'abril de 2019, quan va tenir lloc la manifestació més important pel dret d'accés a l'habitatge dels darrers anys. Milers de persones van prendre els carrers de Barcelona per clamar contra els lloguers abusius, amb la intenció de "punxar la bombolla", tal com deia abans Vidal. Fer-ho és el pas previ a totes les altres mesures. La condició necessària perquè facin efecte. I per això l'investigador del Cidob apunta que cal parar els peus a les Socimis. Aquesta mena de societats "van ser la punta de llança que va incentivar la nova bombolla que ara vivim", afegeix la portaveu del Sindicat de Llogaters i una de les organitzadores de la protesta. Aleshores, a tot el que proposa la PAH, Vidal també agrega que "és necessari protegir la funció social dels habitatges, mitjançant mesures que no són de competència municipal com la reducció dels privilegis fiscals de les Socimis". I és

que l'Estat està deixant d'ingressar uns 240 milions d'euros cada any sota la bonificació actual que tenen aquestes figures societàries. Per això Ill va encara més enllà i vol tallar de sota-rel el problema: "cal eliminar-les".

Per sort o per desgràcia, tot això no serà suficient. Més enllà de les reformes al voltant del sector immobiliari, hi ha altres fenòmens que agreujat la dificultat d'accés a l'habitatge. No només les facilitats per apujar preus han contribuït a la bombolla, sinó també la revalorització constant dels barris barcelonins pel creixement constant d'una 'nova' indústria molt atractiva per professionals i empreses de serveis especialitzats: la tecnologia.

2. Una 'nova' indústria: la tecnologia com agent gentrificador

Dèiem que més enllà de les facilitats posades al sector immobiliari, existeix un altre factor que ha fet que avui dia sigui més difícil viure a Barcelona. La tecnologia, una 'nova' indústria emergent a la ciutat, és un dels principals agents gentrificadors a la capital catalana. Si bé serveix de contrapès al tradicional monocultiu turístic que caracteritza les urbs mediterrànies, també ha fet que s'incrementi el nombre d'habitants amb rendes prou altes com per apropiarse dels diferents barris. I és que el salari mitjà d'aquest sector a la Ciutat Comtal ja se situa en els 40.000 euros anuals, una quantitat 20.000 euros major que el de tota la metròpolis¹⁰. L'efecte d'aquesta desigualtat es fa visible a algunes zones de la ciutat, com ara al Poblenou, on l'any 2000 es va situar el districte tecnològic del 22@. Fruit del pla desindustrialitzador de Porcioles, el 22@ acull a prop d'unes 10.000 empreses que donen feina a gairebé 100.000 treballadors. D'entre les companyies, hi destaquen gegants tecnològics com Facebook i Amazon. Separades per tan sols uns 300 metres, van arribar a mitjans de 2018 i ja són les grans sensacions del districte. Són dues de les empreses més influents del segle XXI: la primera, amb la capacitat de decidir el resultat d'unes eleccions; la segona, amb el control de la gran majoria del comerç electrònic a Occident. Així i tot, per alguns veïnats del Poblenou, Facebook i Amazon també són els grans enemics. Si entre 2013 i 2018 el preu del lloguer al barri s'ha incrementat un 39%, l'arribada d'ambdues empreses revalorarà encara més aquesta antiga zona industrial.

Però aquest fenomen no és exclusivament del Poblenou. És quelcom comú a gran part de la ciutat. I de quina manera. En els darrers anys, l'atractiu empresarial de Barcelona l'ha convertida en el que alguns en diuen el *hub* tecnològic del sud d'Europa. Un pol d'atracció on s'hi creen milers d'empreses emergents anualment, algunes tan importants com LetGo (competència directa d'eBay als Estats Units), Glovo, Privalia (venuda fa uns anys per 500 milions d'euros), eDreams, InfoJobs o Atrápalo. Però també un *hub* on arriben multinacionals tan importants com les

mencionades Facebook i Amazon juntament amb altres com Rakuten, Satellogic o King (creadora del famós videojoc *Candy Crush Saga*). Quelcom que, alhora, atreu talent internacional, ja que una quarta part dels treballadors de les *start-ups* barcelonines són actualment estrangers¹¹. I tot gràcies als alts salaris que les grans empreses són capaces d'oferir, però també per altres motius. Els investigadors, treballadors, emprenedors, inversors i artistes que fan la seva vida a Barcelona consideren que la ciutat és un centre global i un imant de talent, a la vegada que és una metròpolis oberta i multicultural, amb una qualitat de vida excepcional, un bon sistema de salut i una infraestructura educativa acceptable, segons un estudi recentment publicat per Barcelona Global¹². Però aquí no acaba la cosa: la ciutat també s'ha oferit per acollir un dels projectes més cridaners que la Unió Europea ha iniciat per no quedar-se enrere en la batalla tecnològica contra els Estats Units, la Xina o el Japó. Estem parlant del super ordinador més potent del continent, previst per 2021¹³. Quelcom que, probablement, incrementarà de manera considerable l'atractiu tecnològic de la ciutat els pròxims anys si finalment la jugada els surt bé als agents implicats.

Però l'origen de tota aquesta aventura tecnològica de Barcelona no es troba en cap iniciativa semblant. Per una part, la seva posició estratègica dins Espanya i Europa ha afavorit molt en la transformació de la ciutat. Però el seu atractiu "no es deu a la seva ubicació", segons Antoni Gutiérrez-Rubí. Fundador i director d'Ideograma, una empresa especialitzada en consultoria i assessorament en comunicació pública, Gutiérrez-Rubí és col·laborador en diferents mitjans espanyols: *La Vanguardia*, *El País*, *El Periódico*, *Cinco Días* i *Cadena SER*. És autor del llibre *Smart CitiZens: Ciudades a escala humana* (2017), on s'hi recopilen una sèrie de textos en els quals comparteix la seva visió sobre la nova realitat urbana. Amb més de trenta anys d'experiència en prestar serveis de comunicació i assessoria tant a Espanya com a l'Amèrica Llatina, la seva firma s'ubica actualment a la Fàbrica Lehmann. Aquest antic recinte industrial es va inaugurar el 1893 per fabricar-hi joguines en mig de la segona revolució industrial, impulsada per l'electrificació. Ara acull la seu d'una empresa filla de la tercera revolució industrial, motivada per la

computació. Una empresa que gràcies a la tecnologia connecta dos continents separats per tot un oceà. Tot plegat és un exemple perfecte pel qual explica Gutiérrez-Rubí, que diu que la "ciutat va ser una potència industrial i d'innovació a escala europea ja a finals del segle XIX i durant el segle XX". És a dir, que "la seva potencialitat emprenedora prové de dècades d'industrialisme", quelcom amb el que està molt d'acord l'etnògraf digital Josep Maria Ganyet. Director i fundador de Mortensen, un estudi creatiu de Barcelona especialitzat en el disseny d'experiències, Ganyet assenyala que la ciutat va rebre la darrera onada de la segona revolució industrial, "el que la va convertir en un terreny fèrtil per la tercera, que va tenir lloc durant els anys 60". Però més enllà de la fertilitat de la metròpolis i del teixit empresarial que va originar, l'etnògraf digital també destaca el "nivell formatiu" de Barcelona. "Hem estat capaços de formar una primera onada de professionals d'alta qualitat que s'han encarregat d'empènyer la roda en un primer moment", apunta. Finalment, el director i fundador de Mortensen també valora una "visió política de llarg termini que va tenir la importància en el futur que tindrien la tecnologia i la informació". Tot junt va originar una "tempesta perfecta" pel que tenim ara, sentència Ganyet.

Respecte a aquesta visió política cal destacar que l'any 2000 ja es parlava de 'Societat de la Informació' al Govern de la Generalitat. Andreu Mas-Colell (CDC) va presidir una conselleria amb aquest nom fins al 2003, quan encara aquest concepte no era gaire conegut a Espanya. Així, amb els anys, l'executiu català s'ha anat fixant cada vegada més en dos territoris clau dels Estats Units: Massachusets i Silicon Valley (San Francisco). El primer, com a model de país; el segon, com a model de ciutat. Mentre que Massachusets és un dels principals generadors de riquesa dels EUA, amb moltes similituds amb Catalunya (indústria, demografia i institucions), Silicon Valley és el seu principal focus d'innovació, molt semblant a Barcelona. De la mateixa manera que la capital catalana, San Francisco és una metròpolis progressista, oberta al mar i amb una forta indústria tecnològica. Però també és una ciutat gentrificada, on actualment és gairebé impossible viure-hi si no es disposa d'un salari d'uns 100.000 dòlars anuals per mor de l'encariment dels lloguers. Els alts

sous que paguen els gegants tecnològics de la regió (com Google, per exemple) han pujat molt el seu nivell de vida, el que també ha expulsat alguns dels seus ciutadans. Aquesta mena de nuclis urbans s'han convertit en centres internacionals de comerç, que emeten un efecte crida cada vegada més fort per l'elit global. L'auge econòmic de San Francisco, motivat per Silicion Valley, ha vingut acompanyat d'un creixement dels serveis urbans que atreuen una part desproporcionada de la riquesa del país i dels ciutadans més rics del món. Cada vegada més agradable per aquells qui poden pagar-ho, la ciutat s'ha convertit en un 'bé de luxe'. Però el preu a pagar ha estat alt: oportunitats decreixents per a molts dels que hi viuen, sense recursos, sense estatus social i sense educació. Els artistes són expulsats del centre, la classe mitjana i la baixa és marginada als suburbis i als passatgers dels autobusos se'ls demana que deixin passar (literalment) als treballadors de la tecnologia¹⁴.

A Barcelona encara s'està enfora d'aquesta situació tan extrema, però ja hem vist com el poder adquisitiu dels treballadors qualificats d'aquest 'nou' sector està pujant la pressió sobre la resta dels barcelonins. Ganyet, per exemple, té por de que es pugui arribar a la mateixa situació que San Francisco. L'etnògraf digital és col·laborador a *RAC1*, *Betevé*, *La Vanguardia* i *VIA Empresa*, però centra la majoria dels seus esforços a la seva empresa. Des de les finestres Mortensen es veuen els efectes de la gentrificació a la ciutat. Just davant de l'actual CAP del Raval Nord, té ben a prop tendes de roba *vintage* on la peça més barata no baixa dels cinquanta euros, bars de *skaters* i terrasses d'hotels on una cervesa pot costar uns tres euros, museus que no permeten un centre de salut digne al barri i centenars de turistes que s'allotgen als habitatges d'ús turístic que han canviat la vida de la zona. Conscient de la situació, Ganyet també reconeix que és una mena de víctima d'aquest problema: "Per seguir creixent, necessitem més programadors, però ens costa trobar-ne; ja estan demanant massa diners per treballar amb nosaltres".

Aquesta és la realitat del centre de Barcelona, però ja hem dit que una situació similar es viu al Poblenou. El districte tecnològic del 22@ situat en aquesta antiga zona industrial emula un Silicon Valley en miniatura a la ciutat. Aleshores, veiem que la disrupció digital no és res particular d'una zona concreta. Més bé,

s'estén per tota la ciutat. Així, al barri mariner de la Barceloneta hi trobem un altre dels focus d'innovació més importants de la ciutat: el Barcelona Tech City, una associació privada sense ànim de lucre amb la missió de posicionar l'urbs com un dels principals *hubs* tecnològics internacionals i s'ubica a l'edifici Pier01. Traduït al català, un moll al costat del mar que simbolitza l'importació i l'exportació del talent digital de la ciutat gràcies a l'impuls de més de 800 emprenedors locals. Les principals empreses emergents tant nacionals com internacionals que es troben a Barcelona tenen un lloc a l'associació: Airbnb, Badi, Glovo, Holaluz, LetGo, Marmota, Nubalia o Parlem, entre moltíssimes altres. La seva responsable de Premsa, Toñi Herrero, assegura que la presència d'aquestes firmes no tindrà un efecte tan devastador a la Ciutat Comtal com a l'urbs californiana: "És complicat arribar a ser un San Francisco; aquí hi ha molt d'emprenedor local que el màxim que provocarà serà que s'encareixi un sol barri". Però l'encariment és general. No només per l'augment del nivell de vida que provoquen els nous treballs qualificats del sector tecnològic, sinó també per tota l'activitat turística contra la qual carrega Herrero. Però és clar que aquestes empreses influeixen en els preus. Gutiérrez-Rubí explica que aquesta 'nova' indústria, "i principalment les grans plataformes, generen disruptcions no tan sols pels seus serveis sinó també per la seva rellevància en l'àmbit socioeconòmic en els territoris en què operen". Així, hi ha hagut un canvi de tendència durant els darrers anys: mentre que abans les Ciutats Globals competien per allotjar les principals seus d'empreses tecnològiques, recentment hem vist com a Nova York hi va haver protestes veïnals que van impedir la instal·lació d'una nova seu d'Amazon a l'urbs americana¹⁵. Per això, l'assessor en comunicació diu que "a Barcelona ens trobem amb escenaris similars: les inversions en *start-ups* i empreses tecnològiques generen disruptcions socials i contribueixen a la bombolla del lloguer en alguns barris". Només cal dir que s'han invertit més de 870 milions d'euros durant el darrer any a les firmes emergents de la ciutat. És veritat que a San Francisco només una miqueta més: 58.000 milions de dòlars. Només una miqueta més.

Però, què es pot fer reduir aquest impacte? Els experts consultats no tenen encara una resposta clara. Gutiérrez-Rubí apel·la a les empreses, que "s'han

d'adaptar a les realitats de les ciutats". Això vol dir, sobretot, que encaixin en la normativa laboral. Per la seva banda, Ganyet apel·la a les administracions: "S'ha de generar prou igualtat d'oportunitats perquè tothom pugui accedir a aquesta franja de salaris". Això requereix eines encara a debat com la renda bàsica universal o una educació totalment pública. Aquí, llavors, "no valen polítiques municipals", segons l'etnògraf digital. Barcelona, com a Ciutat Global, poca cosa podrà fer en aquest aspecte. No té la capacitat recaptatòria necessària. Cal mirar a institucions que es trobin més d'alt en la cadena alimentària, que haurien de garantir que les companyies tecnològiques paguin els seus impostos a Espanya. I és que moltes d'elles tributen a paradisos fiscals com ara els Estats Units (en el cas de Cabify, a Delaware), Països Baixos (Uber), Irlanda (Google)... Però també hi ha qui vol apostar per pujar la pressió impositiva sobre aquestes empreses. És el cas de l'Estat espanyol, on el Govern de Pedro Sánchez ja va anunciar la seva intenció de tirar endavant la coneguda 'taxa GAFA' (inicials que es refereixen als gegants tecnològics: Google, Amazon, Facebook i Apple). Sota el nom original d'Impost sobre Determinats Serveis Digitals (IDSD), afectaria aquelles empreses que facturin més de tres milions a l'any a Espanya i més de 750 milions en l'àmbit global per contrarestar el fet que les companyies convencionals paguin de mitjana més d'un 23% en taxes mentre que les tecnològiques només en paguin poc més d'un 9%, segons dades de la Comissió Europea (CE). Amb aquest tribut, el Govern recaptaria uns 1.200 milions d'euros. Però la seva aprovació i entrada en vigor haurà d'esperar. A priori és necessària una coordinació entre els diferents països de la Unió Europea (UE) per fer que realment sigui eficaç. Estats com Alemanya, a més, volen un acord entre tots els membres de l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics (OCDE) per la seva aplicació¹⁶.

En qualsevol cas, està clar que la solució per la problemàtica socioeconòmica que sorgeix arran de l'activitat de les empreses tecnològiques no serà d'un dia per l'altre. Les idees per enfrontar-la no s'acaben de concretar, ja que "l'administració no ha pogut preveure escenaris disruptius derivats de la transició digital", en paraules del director d'Ideograma. Així i tot, a poc a poc sorgeixen iniciatives de les

organitzacions que aglutinen les companyies del sector a la Ciutat Comtal per tal de mitigar els efectes negatius que generen. A Barcelona Tech City, per exemple, s'ofereixen programes de formació digital per adaptar els antics llocs de feina a les noves tecnologies. Herrero diu que així "la tecnologia serà un facilitador per l'ocupació". A més, recordem que un dels aspectes clau que ha portat la ciutat a ser un pol d'atracció ha estat l'educació en tecnologia.

En una línia semblant actua la fundació MWCcapital, ubicada en el 22@ i filla d'uns dels esdeveniments amb més repercussió de la ciutat: el Mobile World Congress (MWC), que té unes xifres espectaculars. Uns 100.000 congressistes, milers d'expositors, un impacte econòmic d'uns 500 milions d'euros i gairebé cap mena d'informació al respecte. El silenci al voltant d'aquest esdeveniment és gairebé total. La majoria de partits refusen parlar sobre els efectes negatius del congrés a la ciutat. No se sap ben bé on van a parar els diners que es generen. La sensació que alguna cosa no funciona bé sempre és allà, però ningú en diu res¹⁷. Aleshores, és aquí on Barcelona hauria d'entrar en joc. Ganyet, a qui li sembla "fantàstic" que el congrés se celebri a la ciutat, diu que calen "garanties" de què l'impacte negatiu sigui mínim. És clar, això és molt fàcil dir-ho, però si la metròpolis portés endavant determinades iniciatives que 'compliquessin' la vida als organitzadors del congrés, l'esdeveniment deixaria de celebrar-s'hi. El conseller delegat de GSMA (associació organitzadora del MWC), John Hoffman, ja va anunciar l'any passat que van estar ben a prop d'abandonar Barcelona i anar-se'n a Dubai per la inestabilitat política generada al voltant del procés independentista¹⁸. Que ens faria pensar que si de veritat s'interpel·lés l'organització no marxarien de totes totes? Per això, l'etnògraf digital assegura que cal pressionar des d'Europa: "la ciutat ha d'abanderar una directiva europea que posi certes condicions a la seva celebració". Per tant, un dels principals reptes respecte a la tecnologia pels governs que surtin de les eleccions d'aquest 2019 (tant a Barcelona, com a Espanya i com a la Unió Europea) serà la gestió del MWC i de la seva transparència.

Però bé, abans de parlar d'aquest esdeveniment havíem començat a parlar de la fundació MWCcapital i la seva línia d'actuació. És una entitat que va ser fundada

fa set anys per la Generalitat, l'Ajuntament, el ministeri d'Indústria, Fira de Barcelona i GSMA amb l'objectiu "d'intentar maximitzar l'impacte del congrés i revertir els seus efectes negatius", segons explica la seva directora de Relacions Públiques, Estel Estopiñán. Amb els més de 5 milions d'euros que rep de cadascuna de les administracions esmentades, més enllà d'ajudar a organitzar el MWC i de promoure'l també ha posat en marxa una sèrie d'iniciatives educatives per preparar els futurs treballadors d'aquesta 'nova' indústria. Ensenyen a aprofitar el màxim possible les diferents eines tecnològiques a l'abast de la ciutadania, alhora que preparen les noves generacions per enfocar la seva carrera cap al món digital. Perquè la formació al respecte pot ser un qui ho canviï tot. Però també han iniciat una tasca de laboratori d'idees per a què les administracions públiques sàpiguen quina és la situació real i tirin endavant polítiques que ajudin a reduir la problemàtica generada pel sector. "La fundació desenvolupa una tasca de *think tank* que treballa amb els principals agents implicats per pensar com ens condiciona la tecnologia èticament, en l'àmbit de polítiques públiques i en el de la reflexió", avança Estopiñán. D'aquesta iniciativa va sorgir un estudi revelador sobre la desigualtat de la digitalització a Barcelona, que posava de manifest que a prop d'un 15% dels ciutadans no tenia internet a casa. Un percentatge que canvia segons on ens trobem: a un barri ric com les Corts, baixa fins el 4%; a un d'empobrit com Torre Baró, puja fins gairebé el 40%¹⁹. I és que la tecnologia no és només un agent gentrificador, també és una desigualtat en ella mateixa.

Al cap i a la fi, avui el que manca són idees per saber com enfrontar l'impacte negatiu de la tecnologia a la socioeconomia de la ciutat. L'adaptació a la normativa, la recaptació d'impostos, la renda bàsica, la formació digital... són algunes de les propostes que estan a l'aire i que cal acabar de concretar. Però la problemàtica aquí esmentada té a veure amb la gentrificació de la ciutat. No té més efectes negatius? La 'nova' indústria, més enllà d'enriquir professionals especialitzats, també ha precaritzat aquelles persones que no encaixen en els perfils demandats. Algunes de les empreses sorgides d'aquesta revolució digital ha informalitzat alguns llocs de feina: parlem de les plataformes.

3. ‘Smart Regulation’: plataformes de precarització i expulsió

L'organització en comunitats d'usuaris que col·laboren entre ells mateixos és la principal característica d'allò que avui coneixem com economia de plataformes, quelcom molt innovador però que alhora ha passat a ser una prioritat pels diferents governs de tot el món per mor de l'impacte sobre el desenvolupament de les ciutats que genera. Uber, Cabify, Airbnb o Glovo són alguns dels exemples amb més ressò per tota la polèmica que han generat durant els darrers anys. Unes empreses emergents basades en la tecnologia que van néixer amb la voluntat contribuir a la interacció entre els ciutadans mitjançant els seus mitjans digitalitzats per satisfer les necessitats de les persones, però que davant la manca de marcs regulatoris han acabat precaritzant i, fins i tot, expulsant els habitants de les ciutats on fan negoci. Davant aquesta situació, Barcelona s'ha erigit com a pionera en el control d'aquestes plataformes²⁰.

Comencem amb l'estiu de 2018, quan va esclatar la coneguda ‘guerra del taxi’. Feia dos anys que tant l'americana Uber com l'espanyola Cabify havien començat a operar a la ciutat (i a tot l'Estat) sota una nova modalitat basada en la contractació de treballadors amb llicències de vehicle de transport amb conductor (VTC), un tipus de llicència que la llei marca per aquest tipus de serveis privats però que normalment s'utilitzaven per aquells cotxes amb xofer que transportaven autoritats polítiques o convidats amb rellevància empresarial. Però davant la similitud d'aquesta activitat a la que desenvolupaven els taxistes, els treballadors d'aquest sector van començar a denunciar públicament que ambdues plataformes exercien competència deslleial. Amb l'ascens de la presència d'Uber i Cabify a les ciutats espanyoles, el Govern espanyol va reintroduir una antiga normativa que marcava una concessió màxima d'una llicència de VTC per cada trenta de taxi calmar els conductors. Però aquests no van notar canvis: l'expansió de les dues empreses no parava i l'Executiu no feia res. Així, a l'estiu de 2018 els taxistes de Barcelona van dir “prou”. Milers de vehicles van bloquejar els principals carrers de la ciutat en una

vaga indefinida que ràpidament passaria a dir-se la 'guerra del taxi' per reivindicar en primera instància que es complís la ratio aprovada pel Govern per parar l'avenç d'Uber i Cabify. La petició dels taxistes barcelonins va arribar a la resta d'urbs espanyoles, que també es van sumar a la protesta. Enmig de la temporada turística alta, el ministeri de Foment ja en mans dels socialistes va cedir a la pressió i va aprovar al setembre un reial decret que traspassava la competència estatal sobre la regulació dels VTC a les comunitats autònomes i als municipis, que tenien quatre anys per adaptar-se a la ratio esmentada. Una mesura que, al cap i a la fi, no acabava de solucionar res: El conflicte tan sols havia canviat de mans. Així i tot, de moment s'havia aconseguit tranquil·litzar els taxistes, que van desconvocar la vaga arreu del territori. Però això tan sols era la calma que precedia la tempesta.

Amb el conflicte en mans de les administracions autonòmiques i locals, la situació no havia millorat. El nombre de llicències no tan sols no s'havia reduït, sinó que el nombre de llicències de VTC havien augmentat arreu de l'Estat cap a finals de 2018: d'unes 7.500 a unes 13.000, gairebé un 80% més. Així, a principis de 2019 la ratio es va situar en 1-5. Una xifra molt llunyana a la que havia aprovat el Govern espanyol temps enrere. És veritat que les comunitats i els municipis comptaven amb quatre anys per adaptar-se a la normativa, però és que el context era realment complicat. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) va posicionar-se a favor d'Uber i Cabify, considerant les mesures de l'Executiu espanyol com un atac al "lliure mercat". I és que aquest organisme regulador té prou poder com per bloquejar altres iniciatives al respecte: per exemple, va aconseguir que el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) suspengués cautelàrment un reglament aprovat per l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB, presidida per Ada Colau) que establia la submissió dels VTC a una autorització de l'Institut Metropolità del Taxi. Davant la inacció de les administracions al respecte, el sector va tornar a esclatar. I com no, a Barcelona. Els taxistes van aprofitar l'esmentat caràcter global de la ciutat per reclamar noves mesures a la Generalitat. Ja no només demanaven l'adaptació a la ratio 1-30, sinó que ara volien 'acabar' amb l'activitat d'Uber i Cabify. Volien que els seus serveis es diferenciessin dels del taxi amb una sèrie de canvis:

per una part, que les empreses haguessin de concertar els seus serveis amb hores d'antelació; per una altra, que no poguessin recollir viatgers a les parades de taxi, ni poguessin aparcar a prop d'estacions de trens ni d'autobusos, aeroports o altres esdeveniments; finalment, que els vehicles tinguessin l'obligació de tornar a la seva base després de realitzar un servei, a més de que el sistema de geolocalització tan sols estés activat després d'una contractació. La conselleria de Territori, en mans de Damià Calvet (Junts per Catalunya, l'antiga CDC), no podia cedir a dites demandes, però un problema major estava per arribar: el MWC, el caràcter global que hem esmentat. Ja hem dit que és l'esdeveniment amb més repercussió de la ciutat i, per tant, de Catalunya (100.000 progressistes, milers d'expositors, un impacte econòmic de 500 milions d'euros...). Faltaven poques setmanes pel seu inici i la nova vaga indefinida dels taxistes amenaçava la seva celebració. Així, el Govern va haver d'arribar a un acord amb els taxistes i es van acceptar totes les demandes llevat d'una: els serveis no es precontractarien amb hores d'antelació, sinó amb tan sols quinze minuts²¹. Quelcom que no va agradar gaire als taxistes però que va decebre encara més a Uber i Cabify. Amb la nova regulació, les plataformes ja no van trobar el sentit de seguir amb la seva activitat ni a Barcelona ni a Catalunya i van decidir abandonar el territori. Ambdues companyies van emetre comunicats que acusaven a la Generalitat "d'expulsar-los de Catalunya". "Aquesta regulació té com a únic objectiu, i per tant també com conseqüència final, l'expulsió directa de les aplicacions i de les seves empreses col·laboradores de Catalunya i Barcelona", van explicar²².

Els taxistes van guanyar, però només a Barcelona. Com a l'estiu de 2018, els conductors d'altres ciutats espanyoles com Madrid també van organitzar les seves pròpies protestes amb les mateixes demandes que a la capital catalana però amb resultats diferents. Davant l'absència d'esdeveniments com el MWC, la resta de governs autonòmics no van tenir la mateixa pressió a sobre i van arribar a acords més beneficiosos pels VTC, que van continuar amb el seu negoci.

Però on és la precarització que hem esmentat a l'inici? Heus aquí les principals claus per entendre el conflicte. I és que la competència deslleial que

denuncia el sector del taxi va més enllà del negoci que poden perdre en el transport de passatgers. És més, es calcula que l'impacte de l'activitat d'ambdues plataformes sobre la facturació mensual dels taxistes és mínim: en la majoria de casos, se seguirien ingressant uns 2.000 euros mensuals per vehicle. Aleshores, on és el problema? Principalment, en el valor de les llicències del taxi, el preu de les quals actualment se situa per sobre dels 160.000 euros a Barcelona²³. Per a molts dels treballadors del sector, aquests diners són el seu pla de pensions, la seva jubilació, a més d'una òbvia recuperació del que van haver d'invertir en el passat. Però amb l'inici de l'activitat d'Uber i Cabify aquestes llicències van perdre molt valor: abans de les regulacions esmentades, el seu preu havia caigut fins gairebé els 100.000 euros, el que va fer sonar l'alarma. Si algú volia guanyar-se la vida conduint, per què havia d'invertir tants diners si podia treballar amb Uber o Cabify? Però, a sobre, les llicències de VTC eren molt més barates: fa cosa de dos anys, el seu preu girava al voltant dels 5.000 euros. Una quantitat que no va cridar l'atenció només als particulars, sinó sobretot a grans empreses. A dia d'avui, de les 13.000 llicències d'aquest tipus que hi ha a Espanya, 10.000 es troben en mans de tan sols 26 empresaris (fundadors de Tuenti i Pepephone, propietaris de fons voltors i, fins i tot, antics taxistes) que es reparteixen en quatre societats: Moove Cars, amb 5.000; Auro New Transport Concept, amb 2.500; Vector Ronda, amb 1.500; i Cibeles, amb 1.000²⁴. Són aquestes empreses les que realment surten beneficiades d'aquest conflicte. Per una part, són elles les que contracten els conductors ja que Uber i Cabify només aporten la plataforma digital amb la qual es gestiona l'activitat. Uns conductors que treballen unes seixanta hores a la setmana per guanyar uns 1.000 euros al mes²⁵. Però és que a més, per una altra part, les societats tenen avui uns 500 milions d'euros en llicències per la seva revalorització provocada per la desliberalització d'aquestes: dels 5.000 euros esmentats als 50.000 actuals, un 1.000% més²⁶. És a dir, que els taxistes no només lluiten per protegir la seva jubilació, sinó contra totes les empreses de VTC que no fan és que acumular riquesa. I és que mentre que més del 80% de les llicències de taxi estan en mans de

tan sols un titular, hem vist com les llicències de VTC estan en la seva majoria en mans de una vintena de persones.

Pel que fa a la por dels taxistes a no recuperar la seva inversió inicial i a perdre el seu pla de pensions, la Generalitat també va anunciar a finals de gener que tiraria endavant una nova llei per la regulació del mercat de llicències del sector. Amb la norma, l'administració les recuperaria quan un dels treballadors es jubilés o abandonés la seva activitat. Els propietaris rebrien una quantitat de diners per part del Govern, de l'AMB o de l'entitat en qüestió d'acord amb el preu pagat en el seu moment i la seva amortització i després les posarien a la venda en un mercat amb un preu fixat i transparent per les administracions, amb el que s'evitaria que finalment passessin de pares a fills o que es venguin entre els particulars per unes quantitats que no es poguessin intervenir²⁷. Aquesta, a més, és una llei que es podria adaptar fins i tot al mercat de les VTC per parar la bombolla de preus que actualment està enriquint sobretot a empreses privades mentre que els seus treballadors sobreviuen amb sous mileuristes. Podria ser una manera d'adaptar el negoci de les plataformes i de les empreses amb llicències d'aquest tipus a l'actualitat urbana del territori. A més, la disrupció digital d'Uber i Cabify ha permès repensar el model dels taxistes: aquesta futura llei també marcarà nous períodes de descans pels conductors, així com el taxi compartit i la transparència de les tarifes establertes mitjançant els algorismes d'ambdues plataformes. És el que l'assessor en comunicació Antoni Gutiérrez-Rubí anomena *Smart Regulation*, que "parteix d'una regulació basada en dades i amb la voluntat de parlar amb totes les parts implicades". "Amb una bona regulació i amb una administració que convida a les plataformes a adaptar-se a l'estructura social de cada territori podríem solucionar algunes de les situacions actuals", comenta. En el cas de la mobilitat, potser aquesta part ha fallat una mica en tant que Uber i Cabify van acabar amb la seva activitat a la ciutat. On realment s'ha portat a terme una vertadera *Smart Regulation* ha estat en el sector del lloguer turístic, com veurem a continuació.

Més enllà de les mesures al voltant del sector immobiliari i la gentrificació accentuada amb la tecnologia, la turistització és un altre dels processos que

provoquen un increment any rere any dels preus dels lloguers a Barcelona. Durant els darrers vuit anys, ha estat el *boom* dels Habitatges d'Ús Turístic (HUTs) el que ha marcat especialment aquesta tendència a l'alça. Així ho explica un informe de finals de 2016 de l'Ajuntament de Barcelona, ja que mitjançant aquesta activitat "es restringeix l'oferta del mercat de lloguer tradicional i contribueix de manera evident a incentivar l'alça dels preus"²⁸. És a dir, que existeix una rebaixa en l'oferta motivada per una fuga d'allotjaments cap el lloguer turístic. I és que, actualment, 9.657 habitatges de la ciutat estan destinats a aquest negoci. Però fa nou anys, la situació no era aquesta: a l'any 2010 tan sols existien 632 habitatges d'aquest tipus a la ciutat²⁹. Què ha passat, aleshores?

Quan Convergència i Unió (CiU) i el PP encara anaven de la mà al Parlament de Catalunya, a l'any 2011 es van aprovar uns pressupostos que van simplificar al màxim el procés d'adquisició de llicències. Des d'aquell moment ja només feia falta informar a l'Ajuntament per obtenir-ne una. Amb aquesta desregularització d'aquest nivell, la situació es va descontrolar ja que els propietaris s'hi van llançar de ple. I és que els documents tan sols costaven uns 230 euros, mentre que avui estan valorats en uns 80.000. Llavors, va arribar el caos: en nou anys, el nombre d'HUTs es va incrementar en més d'un 1.000% fins arribar als 9.657 que tenim avui. Milers d'habitatges dels quals les administracions gairebé no reben beneficis de forma directa: només l'IBI, la taxa turística i, sobretot, les queixes dels veïnats. Queixes com les de Daniel Pardo, membre de l'Assemblea de Barris per a un Turisme Sostenible (ABTS). Formada per una trentena d'agrupacions, l'ABTS és una organització popular descentralitzada de Barcelona que intenta combatre l'actual model turístic amb accions com la denúncia dels pisos turístics que "provoquen el desplaçament de l'ús residencial dels allotjaments cap a un de purament econòmic", segons Pardo. I tant que és econòmic, sobretot gràcies a plataformes com Airbnb. En el seu origen, la multinacional americana pretenia exercir de pont entre particulars i turistes. Deu anys després del seu neixement, són els grans propietaris els que es beneficien dels seus serveis. A Barcelona, un dels amfitrions que utilitza aquest sistema té una cartera de 204 HUTs amb els que podria arribar a guanyar

37.721 euros cada dia. Sí, gairebé 40.000 euros cada 24 hores si tingués totes les places ocupades (quelcom que tampoc és gaire difícil en temporada alta). Així, els deu majors amfitrions barcelonins d'Airbnb sumen un total de 996 pisos. Una quantitat que es traduiria en 84.574 euros cada dia, més de mig milió per setmana i 2,5 milions al mes. Molts més diners que els 72.000 euros que la plataforma va pagar a tota Espanya en 2017, ja que el seu domicili es troba a Irlanda³⁰.

Aleshores, hem dit que l'expansió del lloguer turístic a la ciutat ha estat un dels factors que han influït en l'alça dels preus de l'habitatge a Barcelona. A la vegada, també ha estimulat l'acumulació de riquesa per poques persones. Tot plegat, ha contribuït a l'expulsió d'alguns ciutadans de la ciutat. Per això, la gestió d'aquest negoci ha estat una de les principals línies d'acció de l'Ajuntament els darrers anys fins el punt que al març de 2017 es va posar en marxa el Pla Especial Urbanístic d'Allotjaments Turístics (Peuat) per regular la implantació d'HUTs. Aquesta normativa estableix el "creixement zero" dels pisos de lloguer turístic a tota la ciutat mitjançant la fixació d'un màxim d'establiments (9.657) repartits en tres zones diferenciades segons la seva congestió i la seva capacitat de creixement. A la primera zona, la més turistitzada (Ciutat Vella, Sant Antoni, Poblenou, Vil·la de Gràcia...), no s'hi permet l'obertura de cap altre allotjament ni cap tipus ampliació. En cessar una activitat, se'n podrà obrir una de nova a la tercera zona, la menys afectada (Les Corts, Sarrià, Guinardó, Nou Barris...). A la segona, amb un impacte mitjà (Sants, Sagrada Família...), només s'hi podran obrir nous HUTs si se n'ha tancat algun prèviament. D'aquesta manera el consistori pretén aconseguir un "equilibri urbà" que asseguri "un encaix sostenible de l'activitat turística, i específicament dels allotjaments"³¹. Una iniciativa tal vegada massa simpàtica pel membre de l'ABTS, que diu que "l'Ajuntament ha lesgilat per limitar els pisos de lloguer turístic, però no ha fet res per a què l'activitat decreixi". És a dir, que malgrat s'ha parat l'expansió d'aquesta activitat, ja s'ha perdut molt del parc d'habitatge residencial cap als HUTs. "La situació podria ser molt pitjor avui si no existís el Peuat, però cal limitar aquest tipus de negocis completament", insisteix Pardo.

Des de la seva aprovació, la major amenaça pel Peuat han estat els pisos de lloguer turístic que actuen (o actuaven) de manera il·legal. És aquí, aleshores, on va entrar joc la *Smart Regulation*. Un any després de l'aprovació de la norma, l'Ajuntament i Airbnb van arribar a un acord mitjançant el qual la plataforma va posar en marxa una eina tecnològica per retirar de la seva web més de 2.000 anuncis que no complien amb la llei. A més, l'empresa americana també es va comprometre a cedir les dades dels anunciants al consistori per controlar l'activitat dels "mals actors". D'aquesta manera, les autoritats de la ciutat van començar un procés per sancionar econòmicament els propietaris de tots aquells HUTs que no actuaven d'acord al Peuat i així limitar d'una vegada per totes els negocis il·legals. Gràcies a això, avui en dia resten menys d'un centenar de pisos turístics sense llicència a la ciutat. Al respecte, les paraules del director a Espanya d'Airbnb, Arnaldo Muñoz, van ser molt reveladores: "L'1 de juny (de 2018) haurem acabat un cicle, haurem fet els deures que ens va posar la ciutadania de Barcelona"³². A col·laboracions així són a les que es refereixen Antoni Gutiérrez-Rubí i l'etnògraf digital Josep Maria Ganyet. Aquest últim assegura que són "oportunitats públic-privades" que permetran un millor desenvolupament futur de la ciutat. Així i tot, encara queda feina per fer al voltant de la plataforma americana i d'empreses amb serveis similars com Booking.com o TripAdvisor: què passa amb els seus impostos? Recordem que Airbnb tan sols va pagar poc més de 70.000 euros a Espanya l'any 2017. La responsable de premsa de Barcelona Tech City, Toñi Herrero, creu que "tot tendirà a regular-se". "Per què han de quedar fora del sistema?", es demana.

Prou diferent és l'últim cas del qual parlarem: el de les plataformes de repartiment a domicili. Concretament el de Glovo, una *start-up* barcelonina fundada el 2015 que ha tingut un creixement molt ràpid. En tan sols quatre anys, l'empresa emergent fundada pel català Òscar Pierre ha arribat a prestar els seus serveis a les principals ciutats europees i llatinoamericanes, ha aconseguit gairebé 500 milions d'euros en rondes de finançament i s'ha consolidat a la Ciutat Comtal amb una seu al districte tecnològic del 22@ i una plantilla de 500 treballadors. Però tot això, a costa de qui?

Fins aleshores, Glovo ha rebut moltes denúncies per part dels seus *riders* per considerar que treballen per la plataforma com falsos autònoms. És a dir, que molts dels seus repartidors a domicili reclamen que haurien de ser assalariats de la *start-up* ja que realment tenen una relació laboral amb l'empresa. Les conseqüències de no ser-ho és que aquests *riders* no estan donats d'alta a la Seguretat Social i, per tant, han de pagar religiosament la seva quota d'autònom per poder treballar de manera legal i segura. Quelcom que, a la vegada, es tradueix en més pressió econòmica sobre els repartidors. A sobre, és un estalvi molt important per la firma catalana: tot i que no hi ha dades sobre Glovo, l'autoritat laboral de Barcelona exigeix a Deliveroo (amb un model molt semblant) 1,3 milions d'euros per cotitzacions i recàrrecs no pagats³³. Però aquesta condició no es tradueix només en temes econòmics, pot arribar molt més enllà. Just un any i dos dies separen la primera sentència sobre el model laboral dels *riders* del primer accident mortal d'un dels repartidors de la plataforma barcelonina. A finals de maig, un jove va perdre la vida mentre efectuava un dels seus serveis. Un fet que ha posat el focus sobre les condicions d'aquesta feina i dels riscos que comporta³⁴.

Els advocats dels *riders* argumenten que aquests són falsos autònoms per diversos motius. Respecte a l'horari, és veritat que els repartidors poden decidir a quines hores treballen, però és la plataforma la que estableix unes franges mentre que el 'treballadors' ofereix la seva disponibilitat. Pel que fa a l'organització, el *riders* no té cap tipus de decisió, ja que és la app de Glovo la que mitjançant un algoritme selecciona un repartidor o un altre depenent de la seva situació. Així, respecte als preus, també és la tecnologia de l'empresa la que fixa les quantitats que els usuaris de la plataforma han de pagar pels serveis que els *riders* ofereixen. Per tant, si hi ha algun error és Glovo qui assumeix la responsabilitat i no pas el repartidor, que només s'encarrega de transportar el que els clients han demanat³⁵. D'aquesta manera, la justícia ja ha emès fins a set sentències al respecte: cinc a favor dels *riders* i tan sols dues a favor de l'empresa³⁶. Sembla ser que la situació és complicada per la *start-up* barcelonina, sobretot després de la última sentència emesa a principis d'abril d'aquest any. Mentre que la resta consideraven de manera individual els

casos que es denunciaven, aquesta reconeix per primer cop que tots els repartidors de la plataforma treballen de manera molt similar. Quelcom que, segons la magistrada del cas, implica la necessitat d'un criteri uniforme per tots ells. Així, la forma d'organitzar el treball entre els seus treballadors, entre la laboralitat i l'autonomia, no hauria de ser diferent per cadascun dels seus membres³⁷. Així i tot, les solucions al voltant del model de Glovo han arribat per ara o bé per via judicial o bé mitjançant Inspecció del Treball, però en cap cas s'ha portat a terme cap iniciativa política al respecte. És a dir, no hi ha hagut cap mena de *Smart Regulation*. Així, un dels reptes dels governs que sorgeixen de les eleccions de 2019 serà la implementació d'una nova normativa per regular aquests tipus de relacions. Reformar la figura de l'autònom o reformar la llei per reconèixer aquest nou tipus de treballadors? Només el futur té la resposta.

Les noves plataformes han contribuït a la precarització i l'expulsió dels seus habitants. Uber i Cabify han posat en risc el futur dels taxistes mentre els seus conductors guanyaven tan sols mil euros al mes, Glovo té als seus treballadors com a falsos autònoms davant l'absència d'un marc regulatori real i Airbnb, tot i els acords amb l'Ajuntament, ha posat el seu granet d'arena per l'encariment dels lloguers a Barcelona. L'empobriment de part de la classe urbana no només provoca dificultats a l'hora de pagar un pis, sinó fins i tot de poder accedir a un recurs fonamental: l'energia.

4. Sense futur: pobresa energètica i canvi climàtic

Les reformes del sector immobiliari, la gentrificació motivada pel desenvolupament tecnològic, la turistització (agregada per les plataformes de lloguer turístic) i la precarització que han provocat determinades empreses entre la població de la ciutat no només han dificultat l'accés a l'habitatge. Aconseguir un lloc on viure tan sols és el primer escull per la vida de molts barcelonins, que s'enfronten a molts tipus de desigualtats socioeconòmiques sorgides per l'avenç de la urbanització i la globalització neoliberal. Accedir a l'habitatge és només l'inici de l'aventura.

Imaginem la següent situació. Se'ns acaben els estalvis. Necessitem una feina. Fàcilment, aconseguim que se'ns 'contracti' a Glovo. És clar, ens donem d'alta com autònoms. Si treballem el suficient, podem aconseguir una quantitat de diners semblant a la del salari mínim. Uns 900 euros. Genial, no? Ara busquem un pis, perquè a algun lloc haurem de viure. Al barri del Clot, per exemple, el lloguer turístic no està tan estès. En trobem un que es dedica al lloguer tradicional, en mans d'una Socimi. Ens el deixen per 700 euros. Ens en sobren 200, veritat? Signem. Passen els dies, les setmanes. Ens arriben les factures de l'aigua i l'electricitat. No ens oblidem tampoc de la cuota d'autònom ni del contracte de dades pel nostre *smartphone*. Quants diners ens queden? 100 euros? Podem viure amb 100 euros durant tot un mes? Decidim retallar: adéu a l'aire acondicionat, adéu a la calefacció. A l'estiu, calor. A l'hivern, fred. Ja és oficial? Vivim en pobresa energètica?

És veritat que potser l'exemple és exagerat. Es pot compartir pis. Es pot okupar. Es pot demanar a la família una mica d'ajuda. Però no tothom té aquestes opcions. Per un motiu o un altre, a l'any 2016 es van comptabilitzar unes 170.000 persones a Barcelona sense la capacitat de mantenir la seva llar a una temperatura adequada en els mesos més freds o anaven endarrerits en el pagament de les factures de subministraments bàsics, d'acord a un estudi de l'Ajuntament de Barcelona publicat a principis de 2018³⁸. D'aquestes, milers de persones també van haver de deixar de disposar d'alguna de les seves fonts habituals d'energia com ara

l'aigua, el gas o l'electricitat. És a dir, van arribar a ser desconnectats de manera forçada o voluntària per culpa de les dificultats econòmiques al seu habitatge. Per tant, la incidència és major en les llars on els ingressos no superen el 60% de la mitjana de l'Estat, en llars monomarentals i en llars de lloguer. Per districtes, la situació és semblant a la de la distribució d'altres formes de pobresa i desigualtat: Ciutat Vella, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí són les àrees més afectades. En totes elles, l'electricitat és el subministrament més problemàtic. Així, també és veritat que la pobresa energètica és una realitat a Barcelona.

L'avinguda Meridiana és el carrer que connecta tres dels districtes més afectats per aquesta problemàtica. A escassos deu minuts a peu del seu epicentre, l'estació de La Sagrera, s'hi troba la seu d'una organització popular que treballa per mitigar els efectes d'aquesta mena de pobresa que afecta a tants barcelonins. És l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE), la portaveu de la qual, Maria Campuzano, apunta a l'actual model energètic tant de la ciutat com de l'Estat com a "màxim culpable d'aquesta xacra". Un model majoritàriament privat. De les seves quatre potes, tan sols la de transmissió està en mans de l'Administració central, en mans d'una empresa pública que avui en dia segueix cotitzant a l'Ibex 35: Red Eléctrica Española, presidida per l'exministre socialista Jordi Sevilla. Les altres tres potes del model energètic espanyol (producció, distribució i comercialització) han estat els darrers anys en mans de diferents companyies de capital privat, que donen lloc al conegut oligopoli energètic: un grapat d'empreses que es reparteixen els diferents mercats. Per exemple, Endesa domina la distribució de l'electricitat tant a Catalunya, Balears, Aragó, Andalusia i Extremadura. Una companyia originalment pública però que entre 1998 i 2003 va estar sotmesa a un procés de privatització absolut iniciat pel president popular José María Aznar. Així, avui Endesa es l'empresa responsable dels talls de subministrament energètic a milers de barcelonins mentre és capaç de superar els mil milions de beneficis³⁹. Contra aquests talls, la APE va lluitar per l'aprovació al Parlament de Catalunya d'una iniciativa legislativa popular (ILP) que "va canviar radicalment la situació", segons Campuzano. És l'esmentada Llei 24/2015, que en el seu sisè article fa una crida a

les administracions, que han de garantir el dret d'accés als subministraments bàsics mitjançant la comunicació amb els serveis socials, la concessió d'ajuts econòmics i l'establiment d'acords amb les companyies en qüestió⁴⁰. Així i tot, aquesta ILP no arriba a tot el que ha d'arribar. Segons Campuzano, la gent que s'ha vist obligada per un motiu o l'altre a okupar segueix sense totes les garanties que la llei proporciona. Per això, la portaveu de l'APE diu que el següent pas contra la pobresa energètica és aconseguir que la llei també ampari aquestes persones. Una tasca pel Parlament i la Generalitat, igual que la següent petició que fa Campuzano: la Llei 24/2015 aconseguir que no es talli el subministrament energètic a canvi de la generació d'un deute que actualment paguen les administracions, però que en opinió de la portaveu de l'organització haurien de pagar les empreses responsables dels talls. En tot cas, poca cosa pot fer aquí l'Ajuntament. Per Campuzano, el seu rol hauria de ser el de denunciar aquelles companyies que no compleixin amb la normativa a Barcelona i sancionar-les, així com "combatre el model energètic actual". Per això, el consistori de la capital catalana també va posar en marxa una de les iniciatives amb més ressò dels darrers anys: la comercialitzadora pública d'electricitat, Barcelona Energia (BE).

Al costat de Campuzano també trobem l'Arnau Piqué, membre de la Xarxa per la Sobirania Energètica (XSE). Ambdues organitzacions comparteixen seu, símbol de que l'activisme energètic té moltes vessants diferents. Per això, Piqué veu BE amb uns altres ulls: "És veritat que el gran avenç de la comercialitzadora és treure gran part del negoci de l'oligopoli, però té molts claroscurs". Per una banda, el membre de la XSE destaca que l'empresa pública no té una vessant públicocomunitària, és a dir, que "no deixa de ser un ens neoliberal". I és que BE estableix un sistema mitjançant el qual els usuaris poden participar en els òrgans de govern de la companyia i arribar a fer propostes a l'empresa, però sempre seran de manera purament consultiva i no vinculant. Per una altra banda, Piqué es refereix a la funció de la comercialitzadora. És a dir, BE només comercialitza l'energia. És veritat, a un preu assequible, sense intenció de treure beneficis. Però el problema al voltant de l'energia ja hem dit que el trobem principalment a la distribució, a qui no

ataca l'empresa pública barcelonina. La comercialització la poden portar a terme moltes empreses diferents, com ara l'alternativa cooperativista SomEnergia. Però la distribució és la clau de l'oligopoli energètic. Per això Campuzano diu que BE és “una alternativa útil per aquelles persones que no es trobin en situació de vulnerabilitat, però no pas per qui realment viu en pobresa energètica”. Inicidir en la distribució és el repte pendent que té l'Ajuntament de Barcelona els propers anys, segons Piqué. Però la burocràcia i la manca de competències que té el consistori al respecte seran el seu principal escull.

Si el Govern municipal vol aconseguir que la comercialitzadora pública d'energia també es dediqui a la distribució li caldran moltes acrobàcies administratives. Acrobàcies com les que fa Sònia Garcia, membre del Moviment per la Justícia Climàtica (MJC), mentre assaja el seu proper espectacle de circ en un local també a prop de La Sagrera. Després d'acabar el seu entrenament, Garcia diu que BE té més problemes a sobre dels ja esmentats. I és que l'Ajuntament ja havia fet acrobàcies per la seva constitució com empresa pública: va utilitzar la incineradora pública Tersa com a excusa per la seva creació. En saber-ho, el moviment ecologista de la ciutat ja es va mobilitzar per a què la comercialitzadora es desvinculés d'aquesta última companyia amb una mena d'èxit incomplert. BE va deixar de comprar energia a Tersa, però la incineradora pública segueix produint energia amb altes emissions contaminants. “No és acceptable que segueixi amb la generació d'energia negra”, diu la membre del MJC. Més enllà dels problemes al voltant de la pobresa i la sobirania energètica, Garcia recorda que és important la producció de recursos verds, nets i renovables. Per això va participar i organitzar la Marxa pel Clima el passat novembre, en la qual més de 3.000 persones van prendre els carrers de Barcelona per expressar la preocupació dels barcelonins pel canvi climàtic. A més, la data de la manifestació va coincidir amb la trobada internacional de ciutats pel clima: l'organització C40, a la qual Barcelona ha tingut un paper molt actiu els darrers anys. En el context de l'esdeveniment, Ada Colau juntament amb els alcaldes de Milà i Atenes va escriure una carta en la qual reconeixia que on més es nota l'impacte del canvi climàtic és a les ciutats⁴¹. Per això es va comprometre a

“posar en pràctica accions climàtiques urgents que beneficiïn tots els ciutadans per igual”. “En qualitat de líders de la xarxa de ciutats C40, estem treballant per a reduir amb rapidesa les emissions de gasos d'efecte hivernacle i, així, poder limitar l'augment de la temperatura mundial a 1,5°C⁴²”, va afegir. Són les Ciutats Globals les encarregades de garantir el desenvolupament sostenible del planeta.

A Barcelona, concretament, s'està treballant mitjançant el Pla Clima 2018-2030 que posa el focus en quatre eixos estratègics: mitigació, resiliència i adaptació, justícia climàtica i impuls a l'acció ciutadana⁴³. D'aquesta manera es vol reduir el 45% de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle respecte el 2005, augmentar 1,6 kilòmetres quadrats de verd per habitant i aconseguir arribar als 100 litres de consum d'aigua per habitant al dia, que cap persona pateixi pobresa energètica i destinar dotze milions d'euros fins al 2030 en projectes ciutadans. Si bé cadascun dels punts és prou important, la mitigació tal vegada és la que combatrà el problema més letal: més enllà del canvi climàtic, l'emissió de determinats gasos també té un greu efecte sobre la salut de les persones, ja que a l'any 2017 més de 300 persones van morir a Barcelona per culpa de la contaminació⁴⁴. Per reduir-les, hi ha moltes alternatives. Des de l'edifici sostenible de l'Institut de Ciències i Tecnologies Ambientals (ICTA) dins el campus de la UAB, l'investigador Raúl Velasco diu que aquestes “opcions tan *hippies* de la construcció ecològica no serveixen per res més que per blanquejar les empreses”. Velasco ha treballat tant amb la XSE com l'APE en el desenvolupament de tot un seguit de propostes municipalistes per Barcelona i la resta del territori, però per ell el que cal realment és “forçar les empreses a reduir les emissions i incrementar la mobilitat sostenible a la ciutat”. Invertir en iniciatives com les superilles per reduir el nombre de cotxes, establir un model similar com el de Madrid Central, augmentar el nombre de carrils bici i millorar el transport públic (sobretot, Rodalies) són les millors opcions que tenen les administracions per mitigar el canvi climàtic i la contaminació a Barcelona.

Però Barcelona només és una petita part de la lluita contra el canvi climàtic. La xarxa de ciutats C40 representa molt bé el que és aquesta empresa pel desenvolupament sostenible: quelcom transnacional que implica totes les urbs més

importants del planeta. Però no seran els representants d'aquestes metròpolis les persones que més sofriran els efectes de l'avenç d'aquesta problemàtica, sinó els més joves. Per això, els estudiants de les Ciutats Globals ja s'han començat a mobilitzar i a organitzar en els coneguts *Fridays for Future*, i Barcelona no ha faltat a la cita. Des de el passat febrer, el jovent de la capital catalana exigeix a les administracions que compleixin quelcom tan bàsic com l'esmentat Acord de París: un pacte entre els diferents països de l'ONU per limitar l'augment de la temperatura mundial a 1,5°C. Perquè de poc serveix tenir un habitatge, una feina i energia si no hi ha futur.

Referències:

1. Ajuntament de Barcelona (2018). *Enquesta de serveis municipals*. Recuperat de:
https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wp-content/uploads/2018/10/r18021_ESM_Encreuaments_Evolucio_1989_2018_v1_0.pdf
2. Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona (2017). *L'habitatge a la metròpoli de Barcelona*. Recuperat de:
<http://www.ohb.cat/wp-content/uploads/2019/02/O-HB-Informe-Anual-2017.pdf>
3. Observatori DESC (2018). *Els desnonaments 2008-2017: Una vulneració greu dels drets humans que no s'atura*. Recuperat de:
http://observatoridesc.org/sites/default/files/informe_odesc_desnonaments_2018-2017_1.pdf
4. Aranda, J. L. (30/03/2019). "España es el segundo país del mundo con más socimis". *El País*. Recuperat de:
https://elpais.com/economia/2019/03/25/actualidad/1553537169_582242.html
5. Llei 4/2013, de 4 de juny, de mesures de flexibilització i foment del mercat del lloguer d'habitatges. [BOE 134](#) § (2013).
6. "El 30% dels nous habitatges serà protegit" (2018). Recuperat de:
https://habitatge.barcelona/ca/noticia/acord-entre-entitats-i-grups-politics-perque-el-30-dels-nous-habitatges-sigui-protegit_744444
7. Reial decret llei 7/2019, d'1 de març, de mesures urgents en matèria d'habitatge i lloguer. [BOE 55](#) § (2019).
8. Estévez, M. (14/11/2018). "Los fondos inmobiliarios amenazan al Gobierno con una caída de las inversiones si lleva a cabo su plan de Vivienda". *eldiario.es*. Recuperat de:
https://www.eldiario.es/economia/Promotores-emprenden-Vivienda-Gobierno-Podemos_0_835716632.html
9. "Un #DecretFarsa. Valoració urgent sobre el decret de lloguers aprovat per la Generalitat". (2019). Recuperat de:

<https://sindicatdellogateres.org/valoracio-urgent-del-sindicat-de-llogateres-sob-re-el-decret-de-lloguers-aprovat-pel-govern-de-la-generalitat/>

10. Fundació Mobile World Capital Barcelona (2019). *Startup Ecosystem Overview*. Recuperat de:
<https://mobileworldcapital.com/es/report/startup-ecosystem-overview-2019/>
11. Acció (2018). *Anàlisi del Barcelona & Catalonia Startup Hub, 2018*. Recuperat de:
https://www.accio.gencat.cat/web/.content/bancconeixement/documents/informes_innovacio/analisi-barcelona-catalonia-startup-hub-2018.pdf
12. Barcelona Global (2017). *International Talent Monitor*. Recuperat de:
<https://www.barcelonaglobal.org/es/know-how/encuestas/>
13. Corbella, J. (24/03/19). “Barcelona, candidata a tener el próximo superordenador europeo”. *La Vanguardia*. Recuperat de:
<https://www.lavanguardia.com/ciencia/20190324/461170100547/barcelona-bs-c-superordenador-marenostrum-5.html>
14. Gimein, M. (25/08/16). “Why the high cost of big-city living is bad for everyone”. *The New Yorker*. Recuperat de:
<https://www.newyorker.com/business/currency/why-the-high-cost-of-big-city-living-is-bad-for-everyone>
15. Taylor, K. (27/11/18). “New Yorkers are storming one of Amazon’s stores in protest of HQ2. Here are all the reasons why people are furious”. *Business Insider*. Recuperat de:
<https://www.businessinsider.es/new-yorkers-storm-amazon-store-hq2-protest-2018-11?r=US&IR=T>
16. Pérez, E. (27/11/18). “A favor y en contra de la ‘tasa Google’: esta es la posición de España y Europa sobre el impuesto a las grandes tecnológicas”. *Xataka*. Recuperat de:
<https://www.xataka.com/legislacion-y-derechos/a-favor-tasa-google-esta-posicion-espana-europa-impuesto-a-grandes-tecnologicas>

17. Font, M. (22/02/16). “El primer Mobile World Congress per a Barcelona en Comú: precarietat, opacitat i pocs canvis”. *Crític*. Recuperat de:
<https://www.elcritic.cat/investigacio/el-primer-mobile-world-congress-per-a-barcelona-en-comu-precarietat-opacitat-i-pocs-canvis-10288>
18. Del Castillo, I. (15/02/18). “El MWC explora Dubái como alternativa a Barcelona”. *Expansión*. Recuperat de:
<http://www.expansion.com/tecnologia/mobile-world-congress/2018/02/15/5a84a27b468aebce1f8b4632.html>
19. Fundació Mobile World Capital Barcelona (2016). *L'esclatxa digital a la ciutat de Barcelona*. Recuperat de:
http://www.mobileworldcapital.com/esclatxa-digital/index_cat.php
20. González, M. (23/01/19). “De Uber a Airbnb: Barcelona se fortifica contra la economía de plataformas”. *El País Retina*. Recuperat de:
https://retina.elpais.com/retina/2019/01/17/innovacion/1547731078_246190.html
21. “Claves para entender el conflicto entre los taxis y los VTC” (23/01/19). *eldiario.es*. Recuperat de:
https://www.eldiario.es/economia/Claves-entender-conflicto-taxis-VTC_0_798270846.html
22. Benvenuty, L. & Florio, L. F. (31/01/19). “Uber y Cabify se van de Barcelona: dejarán de dar servicio este viernes”. *La Vanguardia*. Recuperat de:
<https://www.lavanguardia.com/economia/20190131/46121147556/cabify-uber-abandonan-barcelona-vtc-taxi.html>
23. Jorro, I. (31/01/19). “Las licencias de taxis en Barcelona, a 162.000 euros y subiendo”. *Crónica Global*. Recuperat de:
https://cronicaglobal.elespanol.com/vida/licencia-taxi-barcelona_218142_102.html
24. Méndez, M. A. (06/05/18). “Los verdaderos ganadores de las ‘guerras del taxi’: 26 personas amasan 450 millones”. *El Confidencial*. Recuperat de:

https://www.elconfidencial.com/tecnologia/2018-05-06/uber-cabify-decreto-ley-gobierno-taxi-licencias-vtc-decretazo_1558568/

25. Plaza, A. (25/01/19). “Guerra del taxi: esto es lo que cobra y trabaja un taxista respecto a un conductor de Uber y Cabify”. *eldiario.es*. Recuperat de: https://www.eldiario.es/economia/Guerra-trabaja-respecto-conductor-VTC_0_860914783.html
26. Otto, C. (04/08/18). “La burbuja de la que no hablan ni taxis ni VTC: así funciona la reventa de licencias”. *El Confidencial*. Recuperat de: https://www.elconfidencial.com/tecnologia/2018-08-04/huelga-taxi-vtc-licencias-uber-cabify-unauto-fedetaxi-elitetaxi_1599537/
27. Benvenuty, L. & Guerrero, D. (30/01/19). “Una nueva ley regulará la venta de licencias entre taxistas”. *La Vanguardia*. Recuperat de: <https://www.lavanguardia.com/economia/20190130/4691967157/nueva-ley-reguladora-venta-licencias-taxistas-vtc-barcelona.html>
28. Ajuntament de Barcelona (2016). *Impacte del lloguer vacacional en el mercat de lloguer residencial de Barcelona*. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/turisme/sites/default/files/160921_informe_impacte_lloguer_vacacional.pdf
29. Observatori del Turisme a Barcelona (2017). *Informe de l'activitat turística de Barcelona*. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/turisme/sites/default/files/informe_act_tu_2017_complet_1.pdf
30. Cols, C. (21/10/18). “¿Por qué 10 anfitriones de Airbnb en Barcelona ganan 84.500 euros al día?”. *El Periódico*. Recuperat de: <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20181021/ganancias-mayores-proprietarios-airbnb-barcelona-7099989>
31. “Què és el Peuat?” (2017). Recuperat de: <http://ajuntament.barcelona.cat/pla-allotjaments-turistics/ca/>
32. Montilla, R. (28/05/18). “Barcelona tendrá los datos de los anunciantes de Airbnb”. *La Vanguardia*. Recuperat de:

<https://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20180528/443901240583/airbnb-datos-anfitrion-ayuntamiento-pisos-turisticos.html>

33. Gómez, M. V. & Delgado, C. (03/07/18). “La Inspección de Trabajo reclama a Deliveroo 1,3 millones de euros por sus falsos autónomos”. *El País*.

Recuperat de:

https://elpais.com/economia/2018/07/03/actualidad/1530606502_371980.html

34. Ubieto, G. & López, R. (02/06/19). “Glovo, la precariedad como negocio”. *El Periódico de Aragón*. Recuperat de:

https://www.elperiodicodearagon.com/noticias/temadia/glovo-precariedad-negocio_1366400.html

35. Olías, L. (19/09/18). “Por qué la justicia ha fallado que los ‘riders’ de Glovo son autónomos y los de Deliveroo son empleados”. *eldiario.es*. Recuperat de:

https://www.eldiario.es/economia/justicia-fallado-Glovo-autonomos-Deliveroo_0_816119148.html

36. Olías, L. (13/04/19). “La justicia acorralla a Glovo: tres sentencias en una semana concluyen que sus repartidores eran falsos autónomos”. *eldiario.es*.

Recuperat de:

https://www.eldiario.es/economia/Glovo-sentencias-consideran-repartidores-autonomos_0_887861964.html

37. Todolí, A. (09/04/19). “Nueva sentencia que declara la laboralidad en Glovo. Aplica el Convenio Colectivo del Transporte categoría de Mozo”. *Argumentos en Derecho Laboral*. Recuperat de:

<https://adriantodoli.com/2019/04/09/nueva-sentencia-que-declara-la-laboralid-d-en-glovo-aplica-el-convenio-colectivo-del-transporte-categoria-de-mozo/>

38. Ajuntament de Barcelona (2018). *Indicadors municipals de pobresa energètica a la ciutat de Barcelona*. Recuperat de:

<https://habitatge.barcelona/sites/default/files/documents/indicadors-municipals-de-pobresa-energetica-a-la-ciutat-de-barcelona.pdf>

39. Patiño, M. A. (26/02/19). “Endesa supera objetivos con 1.511 millones de euros de beneficio neto ordinario”. *Expansión*. Recuperat de:

<http://www.expansion.com/empresas/energia/2019/02/26/5c756c29268e3ebf7f8b4659.html>

40. Llei 24/2015, de 24 de juliol, de mesures urgents per a afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica. [DOGC 6928](#) § (2015).
41. Colau, A., Sala, G. i Kaminis, G (08/11/18). "Respuesta al cambio climático". *La Vanguardia*. Recuperat de:
<https://www.lavanguardia.com/opinion/20181108/452805571626/respuesta-al-cambio-climatico.html>
42. Conveni Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (2015). *Acuerdo de París*. Recuperat de:
https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_spanish_.pdf
43. Ajuntament de Barcelona (2018). *Pla Clima 2018-2030*. Recuperat de:
http://lameva.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/sites/default/files/documents/pla_clima_cat_maig_ok.pdf
44. Agència de Salut Pública (2018). *La salut a Barcelona 2017*. Recuperat de:
<https://www.aspb.cat/wp-content/uploads/2018/11/Informe-Salut-2017-web.pdf>

Epíleg

La urbanització i la globalització han donat lloc a la Ciutat Global, que per Sassen és aquell nou emplaçament des del qual es té un efecte directe i tangible sobre els assumptes mundials. Però també és aquell nou emplaçament per les noves reivindicacions. Aleshores, Lefebvre ens parla del dret a la ciutat. De reivindicar, justament, la possibilitat que la gent pugui tornar a ser propietària de la ciutat davant els efectes causats pel neoliberalisme: el capitalisme rendista, la gentrificació causada per la tecnologia, la precarització dels llocs de treball mitjançant les noves plataformes, la pobresa energètica i el desenvolupament insostenible. Barcelona és víctima d'aquests problemes, però també és el camp de batalla pels sectors més desfavorits de la població urbana. El camp de batalla on es manifesten tots els reptes que té per davant. Així i tot, només és un exemple de tots aquells emplaçaments on es reivindica el dret a la ciutat. Arreu del món, les Ciutats Globals viuen en constant conflicte. Hem parlat de San Francisco, però també podríem parlar més de Derry, d'Atenes, de Soweto, de Managua, de Gdansk, de Manila, de Jerusalem, de Uagadugú, de Caracas i de Berlín. I hem parlat d'una sèrie de reptes que es manifesten a Barcelona, però tampoc són els únics. L'any 2019 ha estat l'any en què s'ha consolidat el moviment #MeToo, en què s'ha consolidat el 8M, però també l'any en què moltes dones han estat víctimes de la violència masclista, fins i tot assassinades. Com podríem fer una ciutat feminista? Per una altra banda, el periodista Yeray S. Iborra, autor del llibre *Vida mantera* (Octaedro, 2018), diu que la venda ambulants com a economia informal és un fenomen estès a totes i cadascuna de les ciutats del món. Viatja a Senegal per conèixer els passos d'un manter fins acabar a Barcelona. Pel camí, moltes persones moren i d'altres, tot i viure, no arriben al seu destí. Més enllà de la precarietat dels *riders* de Glovo, hi ha més informalitats. I així, podríem seguir: omplir pàgines i pàgines dels efectes perversos de la urbanització i la globalització. Però una cosa està clara. Les ciutats seran el camp de batalla durant els següents anys.

Agraïments

Escriure aquest projecte periodístic no hagués estat possible sense l'ajuda de moltes persones, a la quals vull agrair el seu temps, la seva dedicació i la seva paciència.

Gràcies a la meva mare i al meu pare, pel seu suport incondicional.

Gràcies als meus companys, la Judit, el Jimmy, la Mercè, la Clara i l'Anna per compartir els nostres encerts i les nostres frustracions.

Gràcies als meus companys de pis, l'Albert, la Paula, la Marta i el Fran per aguantar-me.

Gràcies a la resta d'amics de tota la vida, el Biel, el Pere, el Lluís i la Georgina, per animar-me a escriure.

I gràcies a la Catalina, per guiar-me en aquesta aventura i fer d'aquest treball quelcom molt millor.